

Seletuskiri

Viimsi Vallavolikogu 12.12.2023 määruse nr 36

„Kelsingi maastikukaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” juurde

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse (LKS) § 2 lõike 1 kohaselt kaitstakse loodust selle säilitamise seisukohalt oluliste alade kasutamise piiramisega, kaitse alla võetud loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku isenditega ning kivististega sooritatavate toimingute reguleerimisega. Sama seaduse § 4 lõike 7 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. LKS § 8 lõike 1 kohaselt on igaühel õigus esitada kaitse alla võtmise algatajale ettepanek loodusobjekti kaitse alla võtmiseks. LKS § 10 lõige 7 punkti 2 kohaselt on kohaliku omavalitsuse volikogul õigus võtta kaitstav loodusobjekt kohaliku omavalitsuse tasandil kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord.

12.05.2021 pöördusid (reg nr 15-3/2635) Viimsi elanikud nii Viimsi Vallavolikogu kui ka Viimsi Vallavalitsuse poole ettepanekuga Leppneeme-Tammneeme maastikukaitseala laiendamiseks. Täiendavalt valmis 08.11.2021 Viimsi valla mandriosa üldplaneeringu teemaplaneeringuga „Miljööväärtuslikud alad ja rohevõrgustik“ kavandatud rohevõrgustiku toimivuse uuringu aruanne¹. Nimetatud ettepaneku ja aruandes esitatud informatsiooni ning soovitude alusel tellis Viimsi Vallavalitsus 01.03.2022 LKS § 8 lõike 3 kohase töö loodusobjekti kaitse alla võtmise ekspertiisi koostamiseks. Ekspertiisi viis läbi OÜ Tirts & Tigu (registrikood 11901137) juhatuse liige ja ekspert Lauri Klein. Tellitud töö valmis 22.09.2022 ja Viimsi Vallavalitsus esitas kaitseala moodustamise ettepaneku 18.10.2022 Viimsi Vallavolikogu istungile. Viimsi Vallavolikogu otsustas algatada loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmise menetluse ning 18.10.2022 otsusega nr 38 määrati loodusobjekti kaitse alla võtmise menetluse läbiviijaks Viimsi Vallavalitsus.

LKS eelnõu 279 SE (2004) seletuskirjas on selgitatud, et maastike ja nende üksikute elementide kaitse alla võtmine kohalikul tasandil võimaldab väärtustada alasid ja paiku, mille riiklik kaitsmine pole hädavajalik ja mis ei pruugi olla otseselt klassikalise looduskaitse või muinsuskaitse objektid: näiteks kultuurmaastikud koos piirkonnale omase asustusviisi, arhitektuuri, põllumajandustavade, teedevõrgu ja looduslike elementidega või üksikud maastikelementid, mis kogu Eestit arvestades ei pruugi olla silmapaistvad, kuid on kohalikul tasandil olulised kas kultuuriajaloolises, esteetilises või mistahes muus mõttes.² Objekti kohaliku kaitse alla võtmiseks ei pea ära näitama selle väärtuslikkust üle-eestilises või veelgi laiemas kontekstis. Asjakohasteks kaalutlusteks võivad olla ka loodusobjekti olulisus kogukonnale, puhkemajanduslik potentsiaal jms.³ Maastiku looduslik väärtus võib tuleneda erinevatest teguritest: elustikust, omades väärtust taimede ja loomade (sh haruldaste ja ohustatud liikide) elupaigana (bioloogiline mitmekesisus); hüdroloogiast, tasakaalustades vee ringlust looduses; maastikuökoloogiast, olles väärtuslikuks osaks erinevatel tasanditel; jm.⁴

¹ <https://viimsivald.ee/viimsi/vallavalitsus/uuringud>

² Looduskaitseaduse eelnõu 279 SE (2004) lk 30.

³ RKHKo 30.05.2019 lahend nr 3-17-563 punkt 9.

⁴ Hellström, K., Alumäe, H., Palo, A., Palang, H., Sepp, K., Koppelmaa, A. (2001). *Väärtuslike maastike määratlemine. Metoodika ja kogemused Viljandi maakonnas*. Lk 16. Veebis: <https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2021/10/METOODIKA-trukis-14.pdf>

Määruse eesmärk on sätestada tingimused, mis tagavad väärtusliku maastiku kaitse, säilitavad ala bioloogilist mitmekesisust ning säilitavad ja parendavad inimeste puhkevõimalusi Viimsi valla looduses. Kaitseala paikneb Viimsi poolsaare keskosas Leppneeme külas ning kuulub Harju maakonna rohevõrgustiku astmelauaalade⁵ sekka. Valdav osa alast on kaetud metsaga. Ala on oluline kohalikule ja rändavale faunale ning seal kasvavale floorale, seentele ja muule elusloodusele. Kelvingi maastikul on ka kõrge rekreatiivne väärtus pakkudes looduses liikumise võimalusi, häid mustika- ja seenekorjekohti ning muid loodushüvesid.

Vastavalt LKS § 11 lõikes 4 sätestatule esitatakse käesolevas seletuskirjas:

1. põhjendused kaitse alla võtmise eesmärkide vastavuse kohta kaitse alla võtmise eeldustele;
2. põhjendused loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta;
3. põhjendused kaitstava loodusobjekti tüübi valiku kohta;
4. põhjendused kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiri kulgemise kohta;
5. põhjendused kaitsekorra kohta;
6. kaitse alla võtmise menetluse kirjeldus, sealhulgas menetlusetappide kronoloogiline loetelu, ärakuulamise tulemused ja menetluse käigus tehtud ettepanekute tulemusel tehtud muudatused koos põhjendustega.

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

LKS § 4 lõikes 7 on kirjas, et kohaliku omavalitsuse tasandil võib kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. Maastik on nii üksikisiku kui kogu ühiskonna elukeskkonna oluline osa ning kuulub seetõttu nende väärtuste hulka, mida hindab ka Euroopa Nõukogu. Maastik mõjutab olulisel määral inimeste elukvaliteeti ja identiteeti. Sel on suur tähtsus ka ühiskonna kultuuri, sotsiaalse heaolu, ökoloogia ja majanduse seisukohalt. Maastike kvaliteet ja mitmekesisus on kogu ühiskonna jaoks oluline ressurss, mille kasutamine peab olema jätkusuutlik.⁶ Kelvingi kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta väärtuslikku maastikku, mh selle looduslikke elemente liikide ning nende elupaikade näol, hoida kultuuriväärtusi ja säilitada ning parendada virgestusvõimalusi Viimsi poolsaarel.

LKS § 43 sätestab, et kohaliku omavalitsuse tasandil on looduskaitse eesmärgiks piirkonna looduse eripära, kultuuri, asustust ja maakasutust esindavate väärtuslike maastike või nende üksikelementide kaitse ja kasutamise tingimuste määramine kohaliku omavalitsuse poolt. LKS § 7 järgi on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Kelvingi maastikukaitseala (MKA) moodustamise eeldused on ohustatus, haruldus, ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus.

2.1.1. Ohustatus ja haruldus

Euroopa Komisjon on selgelt oma 20.05.2020 aasta teatistes öelnud, et selleks, et ühiskond oleks terve ja vastupanuvõimeline, tuleb loodusele anda küllaldaselt ruumi. Samas näeb komisjon üha enam, kuidas rohealadele kerkivad ehitised ja loodus on surutud kokku aina väiksemale

⁵ Astmelaud on tuumaladest eraldatult paiknev, vähem massiivne ja kompaktne sidusust tagav element, mida võib käsitleda ka kui madalamat järku tuumala. Viimsi Vallavolikogu 13.10.2009 määrusega nr 22 kinnitatud Viimsi valla mandriosa üldplaneeringu teemaplaneering "Miljööväärtuslikud alad ja rohevõrgustik", lk 11. Veebis: https://www.viimsivald.ee/public/Seletuskiri_609_kehtestamisele_2009_10_13.pdf

⁶ Euroopa Maastikukonventsiooni analüüs. Lk 1. Veebis: <https://kliimaministeerium.ee/media/4465/download>

territoriumile.⁷ Viimsi poolsaarel on asustustihedus ja surve uute elamute rajamiseks kõrge. Statistikaameti 1.01.2023 andmete kohaselt on Viimsi vallas asustustihedus 306,4 elanikku ühe ruutkilomeetri kohta ja selle näitajaga on Viimsi vald üks kõrgeima asustustihedusega vald Eestis. Rahvastiku asustustihedus on kasvanud kiiresti (võrdluseks: 2019. aastal oli vallas asustustihedus 272,7 elanikku ruutkilomeetri kohta). Võttes siinkohal veel arvesse, et Viimsi mandriosa moodustab 64,4% kogu valla pindalast ja saartel elab vaid marginaalne hulk inimesi (näiteks Naissaarel 2021. aasta rahvaloenduse andmetel 10 ja Pranglil 160 inimest⁸), siis saame 2021. aasta puhul mandriosa asustustiheduseks lausa 446,4 elanikku ühe ruutkilomeetri kohta.⁹ 2022. aastal ületas valda sisseränne väljarännet pea 1,5 korda.¹⁰ Suurem rahvastikutihedus tähendab suuremat nõudlust kohalikele loodusressurssidele. Muuhulgas tähendab see seda, et inimesi, kes soovivad tarbida puhast ja mitmekesisist loodust tuleb üha juurde, aga tähendab ka seda, et tulenevalt uute ehitiste ja teede rajamisest jääb kvaliteetse roheala pindala aina väiksemaks.

Lisaks üldisele loodusmaastiku pindala vähenemisele on nii Eestis kui ka kogu maailmas suureks probleemiks loodusmaastike killustumine. See tähendab seda, et ühe suure roheala asemel jäävad inimtegevuse mõjul alles üksikud väikesed rohealad, mis võivad aga olla kas liiga väikesed, et mahutada endasse suure elupaigapindala vajadusega liike või on teineteisest eraldatud selliste takistustega, mis kujutavad ohtu isendite elule ja tervisele ning võivad saada levikutakistuseks. See viib populatsioonide isoleerumiseni, mis omakorda tähendab geneetilise fondi vähenemist ja ka võimalikku väljasuremist, sest geneetiline mitmekesisus on langenud sedavõrd madalale, et asurkond pole võimeline ootamatustele piisavalt plastiliselt reageerima või hakkavad välja lööma näiteks geneetilised haigused. Näiteks langes Suurbritannias perioodil 1970–2007 leevikese arvukus 55% ja selles mängis oma osa elupaikade killustumine ja ühenduskoridoride katkemine.¹¹ Väiksemad elupaigalad tähendavad ka rohkem kokkupõrkeid inimeste ja loomade vahel: metsloomade eksimine asulatesse, liiklusõnnetused loomadega, suurenenud kahjud metsloomade tegevustest inimeste aedades jm. Seega on suuremad ja sidusad maastikud väärtuslikumad kui väikesed killustunud.

Kelvingi MKA asub Kelvingi külast idas kohe selle kõrval. Seega on kontrast kahe ala vahel suur: üks on tiheasustusala, teine aga loodusmaastik oma metsadega. Ka Kelvingi MKA-st kirdesse jääb kaitsealast välja eramaadele natuke metsaala. Kelvingi MKA asub võimalikust Viimsi keskosa MKA-st kirdes ning Leppneeme-Tammneeme MKA-st loodes. Kelvingi MKA ja eelnevalt välja toodud teise kahe MKA vahele jääb Reinu tee. Viimsi vald soovib Kelvingi MKA territooriumi kaitse alla võtta nii selle iseseisva maastikulise väärtuse tõttu kui ka seetõttu, et see on üks oluline osa Viimsi poolsaare toimivast rohevõrgustikust. Loodusmaastike ühendatus aitab säilitada inimtegevusest ohtu sattunud ökosüsteemide toimimist, isendid saavad alade vahel liikuda ning loob seeläbi kohalikele ja Viimsi valda külastavatele inimestele võimaluse nautida siinset loodust,

⁷ Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide komiteele. *Eli elurikkuse strateegia aastani 2030. Toome looduse oma ellu tagasi*. Lk 2 ja 3. Veebis: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

⁸ https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvaloendus_rel2021_rahvastiku_paiknemine_elukoht-ja-soo-vanusjaotus/RL21003/table/tableViewLayout2

⁹ Viimsi valla mandriosa pindala on 47 km² (allikas: Viimsi valla üldplaneering). 2021. aasta Statistikaameti andmetel oli Viimsi valla rahvaarv 21151 inimest, 2023. aastal 22472 inimest. Allikas:

https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0291U/table/tableViewLayout2

¹⁰ Statistikaameti kodulehekülj: <https://juhtimislaudad.stat.ee/et/piirkondlik-statistika-3/viimsi-vald-18>.

¹¹ Charman, E., Carpenter, J., Gruar, D. (2009) *Understanding the causes of decline in breeding bird numbers in England: review of the evidence base for declining species in the woodland indicator for England*. RSPB Research report nr 37.

mis on säilitanud oma mitmekesisuse. Rohevõrgustiku toimine on looduse mitmekesisuse tagamiseks ülioluline.

Liigid vajavad kaitset sageli erinevatel põhjustel: elupaikade hävimine, väga spetsiifilised nõudmised elupaigale, haigused, madal levimiskiirus, liigne korjamine, ülemajandamine jm. Seega leides maastikul liike, mille riik on liigitanud kaitsealuseks, saame sageli öelda, et selles maastikus ja tema elementides on midagi erilist, mis võimaldab kaitsealusel liigil seal elada. Nii sellise liigi olemasolu alal kui ka elupaigaks valitud ala ise on väärtused, mis on haruldased ja ohus ning annavad suure panuse piirkondliku looduse eripära esindavale maastikule. Ei saa ära unustada ka paljude elusorganismide esteetilist väärtust, mida väga paljud inimesed oskavad kõrgelt hinnata. Eraldi väärtuseks on liigiline mitmekesisus, mis on palju seotud nii elupaiga pindala, ühenduskoridoride olemasolu ja elupaikade mitmekesisusega.

Kelvingi MKA-l esineb 5 kasvukohatüüpi: mustika, karusambla-mustika, jänesekapsa-mustika, jänesekapsa-kõdusoo ja siirdesoo. Neist pindalaliselt esineb kõige rohkem mustika kasvukohatüüpi. Kelvingi MKA metsad on valdavalt hõreda alusmetsaga ja alustaimestikuga, kus domineerivad puhmad (peamiselt mustikas). Kaitseala keskosas esineb ka võõnd, kus puhmaid esineb vähe, muldadeks on väga õhukesed või õhukesed siirdesoomullad ja näha on kuivenduse mõju liigniiskele metsale. Loodusdirektiivi elupaigatüüpe Eesti looduse infosüsteemi andmetel Kelvingi MKA piiresse ei jää, kuid ekspert hindas välitööde käigus, et Kelvingi MKA-l leidub loodusdirektiivi ilmelisi elupaigatüüpe. Ekspert tõi raportis välja, et elupaigatüüpe tuleb põhjalikumalt inventeerida, aga tema hinnangul võib metsaelupaikadest leida nii vanasid loodusmetsi (9010*) kui ka soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*).

Metsaportaalist, Maa-ameti looduskaitse kaardirakendusest ja Keskkonnaportaalist koondatud andmete kohaselt käsitletaval territooriumil kaitsealuseid liike ei esine. Sellest aga ei saa teha järeldust, et alal kaitsealuseid liike ei esine, sest L. Klein registreeris välitöödel vähemalt kuus metsakuklaste pesa¹² ja ühe musträhni¹³ (*Dryocopus martius* L.) „sepikoja“ puu. Suure tõenäosusega on alal kaitsealuseid liike veel. Alal asub ka 2 vääriselupaika (VEP154063, VEP154064) ja neis kohtades on kitsalt kohastunud, ohustatud, ohualdiste või haruldaste liikide esinemise tõenäosus suur. Üks vääriselupaikadest on 119-aastane jämedate ja kõrgete puudega sanglepik, kus on palju lamapuitu ja puutükaid. Teine vääriselupaik on 180-aastane jämedate puudega männik, kus on samuti rohkelt lamapuitu.

Kelvingi MKA pindala on 22,48 ha ja sellest 20,99 ha on metsamaad. Sellel suhteliselt väikesel alal elab ja toitub enam-vähem püsivalt hinnanguliselt 3-4 põtra (*Alces alces*) ja 7-8 metskitse (*Capreolus capreolus*), aga läbi rändab ilmselt oluliselt rohkem. Lisaks elavad alal nii rebased (*Vulpes vulpes*), hall- ja valgejänesed (*Lepus europaeus* ja *L. timidus*), metsnugised (*Martes martes*), oravad (*Sciurus vulgaris*) ja mitmed pisiimetajad. Kõnealustes metsades leidub rähnide sepikodasid ja suured varjulised puud pakuvad kõrget potentsiaali nii röövlindude pesitsuseks kui ka mitmete kaitsealuste nahkhiirte varjupaikadeks. Alal või selle lähistel on registreeritud viis nahkhiire liiki, kes kõik kuuluvad II kaitsekategooriasse: põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), veelendlane (*Myotis daubentonii*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*) ja pruun-suurkõrv (*Plecotus auritus*). Nende liikide suvised toitumisalad on suhteliselt suured, aga kõikidele neile liikidele sobivad varjupaigad vanades õõnsustega puudes, mida kaitseala metsades ka leida võib.

Kelvingi MKA-le jäävad väga väärtuslikud marja- ja seenemetsad, mis on aga inimtegevuse surve tõttu ohtu sattunud. Näiteks on Viimsi poolsaarel suur surve majandada metsi uuendusraietega,

¹² Kuklased perekonnas *Formica* kuuluvad Eestis LKS järgi kõik III kaitsekategooria liikide hulka ja eriti väärtuslikud on mitmest lähestikku paiknevast pesast koosnevad linnakud.

¹³ Musträhn on III kategooria kaitsealune liik.

aga need meetodid (eriti lageraie) omavad tugevat negatiivset mõju ala senisele korilusväärtusele. Kõige rohkem leiab alalt marjadest harilikku mustikat (*Vaccinium myrtillus*), aga kasvab ka pohla (*Vaccinium vitis-idaea*), sinikat (*Vaccinium uliginosum*) ja vaarikat (*Rubus idaeus*). Söögiseentest leidub arvukalt erinevaid riisikaid, pilvikuid ja puravikke. See on väga eriline väärtus, et nii tiheda asustusega alal nagu seda on Viimsi poolsaar, on leida kodu lähedal nii väärtuslikke korilusmetsi.

2.1.2. Esteetiline väärtus

Esteetilised hinnangud on oma olemuselt subjektiivsed, sest on võimatu lahus hoida maastikku ja seda hindavat inimest. Esteetiliste väärtuste hindamisel võib siiski pidada silmas järgmisi aspekte: ilu, mitmekesisus, omapära, traditsiooniline ilme, hooldatus, vaheldusrikkus, huvitav reljeef, ilusad vaated jm.¹⁴

Käsitletav ala pakub Viimsi valla elanikele ja ka kaugemalt tulijatele arvukalt ökosüsteemiteenuseid ehk loodushüvesid. Lisaks marjade ja seente korjamisele saab alal liikudes nautida põnevaid vaateid. Liivarannal saab jälgida linde ja nautida merevaadet. Kelvingi MKA-l esineb rändrahne ja vanu kände, millel lisaks samblale kasvavad ka sõnajalad. Alal saab liikuda kuusemetsades, mis on piisavalt hõredad, et maapinnal saaks kasvada pehme samblavaip, aga ka sellistes, mis on tihedad, pimedad ja salapärased. Ala keskosas saab kogeda liigniiskusest mõjutatud metsa olemust ja kase ning sanglepa enamusega puistuid. Nende metsade vaate esteetilisus seisneb pikkades sihvakates sirgetes puudes, mille vahel on õhulisust, sest teist puuderinnet pole. Merele lähemal leidub ka männi, kase ja kuuse segametsa. Kelvingi MKA-l kasvab nii noort kui vana metsa, kusjuures vanade metsade puhul on sangleppade keskmine vanus 119 aastat, kuuskedel 149 ja mändidel isegi 180 aastat. Metsades sees inimtekkelisi radasid peaaegu pole, küll aga esineb loomade radasid. Inimesed liiguvad kaitsealal kas loomade radadel, ranna ääres kulgeval inimeste rajatud metsarajal, ala põhjaosa läbival külavaheteel või metsa all väljaspool radu. Ala kasutavad nii Kelvingi küla inimesed kui ka kaugemalt tulijad, nii loodushuvilised, korilased kui ka lihtsalt vaimset tervist looduses taastada soovijad. Ala sobib hästi ka loodusõppe korraldamiseks, sest väikesel alal on näha erinevaid metsatüüpe ja metsavanuseid.

Peale 2006. aastat pole alal suuremat uuendusraiet tehtud, mistõttu on ala tänaseks looduslikumaks muutunud. Erinevas vanuses puud pakuvad rohkelt tingimusi erinevatele liikidele ja mitmekülgsus muudab ala potentsiaalselt plastilisemaks erinevatele keskkonna- või inimõjudele reageerimisel. Erinevad liigid pakuvad nii silmailu kui ka võimet tervist parandada (näiteks ravimtaimede korjamine).

¹⁴ Hellström, K., Alumäe, H., Palo, A., Palang, H., Sepp, K., Koppelmaa, A. (2001). *Väärtuslike maastike määratlemine. Meetodika ja kogemused Viljandi maakonnas*. Lk 14–15. Veebis: <https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2021/10/METOODIKA-trukis-14.pdf>

2.1.3. Ajaloolis-kultuuriline väärtus

Pärandkultuur on eelmiste põlvkondade elamisviisist jäänud märgid.¹⁵ Pärandkultuuri objektid aitavad meil paremini mõista esivanemate elu ja tegemisi.¹⁶ Eksponeeritud pärandkultuuri objektid väärtustavad paikkonda ja tõstavad selle mainet.¹⁷ Kaitseala loomisega panustab kohalik omavalitsus kohaliku kultuuripärandi säilimisse ja elanikkond saab tunda uhkust kodulähedase maastiku väärtuste üle. Teavitustööga saab harida ala külastavat või selle kohta infot otsivaid isikuid, mis läbi tõuseb teadlikkus meie juurtest.

Sarnaselt tänapäevaga oli minevikuski kohalikul kogukonnal, olgu siis küla- või vallarahval, hulk ühiseid ja põhiliselt piirkondlikku tähtsust omavaid väärtusi. Sellesse rühma kuuluvad nii ühiseid huve teeninud ehitised ja rajatised, kohaliku rahva pühad paigad kui ka vanad kohanimed. Kelvingi MKA-lt leiab nii kohanimedele pärandit kui ka ehitiste jäänuseid ja rajatisi.

Kelvingi MKA-le rajati 1970ndatel aastatel päevamärk¹⁸, mis lammutati 2017. aasta paiku. Tänapäevani on olemasoleva mobiilsidemasti generaatorjaama all näha selle vundamendi jäänused. Rajatistest väärib väljatoomist veel Leppneeme küla lääneserva talude piirile rajatud ligikaudu 1,7 km pikk kuivenduskraav, mis ühtlasi tähistas ka kahe mõisa vahelist piiri ning eksisteerib looduses tänapäevani. Kraav rajati 19. sajandi keskel ja suulise pärimuse kohaselt osalesid kraavi kaevamisel kohalikud elanikud.

Lisaks eelnevalt väljatoodule leiab Kelvingi MKA kirdenurgast 1497. aastast pärit piirikivi, mis tähistas Viimsi ja Maardu mõisate piiri. See on Viimsi vanim piirikivi. Piirikivi taustalugu räägib Maardu ja Viimsi mõisate piiritulist merepiiri osas. Nimelt 1497. aasta 29. septembriks jõuti piiritüli läbirääkimistega niikaugemale, et Viimsi poolsaare rannik jaotati Pirita kloostrile kuulunud Viimsi mõisa ja Maardu mõisa vahel ära piiride maha märkimisega maastikul.

Kelvingi MKA kõrval (läänes) asuv praegune Kelvingi küla oli nõukogude ajal armee lasketiir ja kogu piirkond oli võrastele suletud. Kelvingi MKA-lt on siiani võimalik leida sellest ajast jäänud militaartegevuse jälgi, näiteks piirivalve rajatud kaevikud.

Kelvingi MKA-le jääb ka kohanimedele pärandit. Kaitseala loodenurgas rannikul asusid Kellingu nukk ja Kellingu laht. Kellingu nukk kandis ka Vähejaagu nime, mis on ka praegu tuttav nimi kohalikele elanikele.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Kelvingi MKA on ka väga oluline osa Viimsi valla rohevõrgustikust. Tegemist on Viimsi valla mandriosa üldplaneeringu teemaplaneeringus „Miljööväärtuslikud alad ja rohevõrgustik“ astmelauaks (astmelaud nr 1) kvalifitseeritud alaga. Teemaplaneeringus on välja toodud, et tuumalal, tugialal ja astmelaual tuleb vältida asustuse tekkimist ja uusehitisi ning terviklike loodusalade killustumist. Tuleb tagada astmelaudade pindala säilimine. Rohevõrgustiku eesmärgiks on elurikkuse kaitse ja säilitamine, kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine ning rohemajanduse, sh puhkemajanduse edendamine. Eraldi on rõhutatud, et

¹⁵ Tarang, L jt. 2007. *Väike pärandkultuuri käsiraamat*. Eesti Loodusfoto. Tartu.

¹⁶ Aalde, R., Hallang, A., Maipuu, M., Miidla., Neljandik, T., Orusalu, M., Raid, M., Sarv, A., Suharov, M., Tarang, L., Treier, U., Tünpuu, T. (2008) *Harjumaa pärandkultuurist*. Eesti Loodusfoto. 218 lk. Veebis: <http://www.rm.k.ee/files/Harjumaa%20p%C3%A4randkultuurist.pdf>

¹⁷ Tarang, L., Hellström, K., Kaljuvee, R., Kusmin, J., Neljandik, T., Raid, M. (2007) *Väike pärandkultuuri käsiraamat*. Eesti Loodusfoto. 152 lk. Veebis: <http://www.rm.k.ee/files/V%C3%A4ike%20p%C3%A4randkultuuri%20k%C3%A4siraamat.pdf>

¹⁸ Päevamärk on laevasõitu suunav märgutuleta tähis, mis on harilikult tornikujuline ehitus kaldal või madalas vees. Allikas: www.sonaveeb.ee

rohevõrgustiku alal tuleb elurikkuse kaitset pidada oluliseks eesmärgiks.¹⁹ Tänu kaitsealale saab paremini kaitsta piirkonna roheala ning seeläbi saavad elusolendid kasutada sealset rohelist elu-, toitumis-, talvitumis- ja sigimispäigana. Lisaks, tänu säilinud rohevõrgustikule, saavad elusolendid liikuda erinevate elupaikade vahel. Ilma kaitseta jääb see maastik koos kõigi oma väärtuslike elementidega (mh liikide ja kogu bioloogilise mitmekesisusega) ohustatuks, sest roheala võib sattuda liigse majandamise või elamuehituse alla. Nii killustuvad aga elupaigad ja lõovad välja väga paljud negatiivsed tagajärjed, mis viivad asurkondade hääbumise ja väljasuremiseni. Kelvingi MKA tasakaalustab valla kogu mandriosa arengut ning säilitab tulevastele põlvkondadele eripärase piirkondliku loodusmaastiku, kus Viimsi poolsaare süda on roheline ja liigirikas.

Omavahel ühendatud MKA-d loovad ühtse terviku. Suurematele aladele mahub lisaks floorale ja faunale ka rohkem inimesi. See tähendab ühest küljest, et inimesed hajuvad maastikul ja omavad seeläbi loodusele väiksemat mõju (näiteks taimede tallamine, loomade häirimine), teisest küljest aga jagub loodusressursse igaühele rohkem ja alal saab nautida rahu ning kuulata loodushääli. Ka konkurents marjadele, seentele ja muudele loodushüvedele on suurematel loodusaladel väiksem, mis tähendab ka looduse paremat taastumisvõimet.

10 ja 30 aasta perspektiivis jätkub Eestis elurikkuse kahanemine. Elurikkuse kaitse ja trendi ümberpööramine nõuab looduskaitsealade, sh kohalike kaitsealade pindala suurendamist, aga samuti ka kogu rohevõrgustiku ökoloogilise kvaliteedi suurendamist.²⁰ Suurem liigiline mitmekesisus aitab parandada metsa pikaajalist kohanemisvõimet ning metsade suutlikkust taastuda ja ise korrastuda.²¹ Elurikkuse hoidmine on ka majanduslikult hästi põhjendatud. See investering, mille me teeme praegu looduse säilitamiseks või taastamiseks, on hinnangute järgi kordades või isegi kümnetes kordades väiksem, kui see kasu, mida loodus meile oma hüvedega pakub.²²

Ka loodusekspert L. Klein leidis ekspertiisi²³ raportis, et ala kaitse alla võtmine on igati põhjendatud. Alal leidub ohtralt marju ja seeni, mis on kohalikele elanikele väärtuslikud loodushüved ja inimesed tarbivad neid hüvesid aktiivselt. Kodulähedane korilus kuulub looduse kultuuriliste hüvede hulka ning on väärt hoidmist. Mida lähemalt saadakse toit oma lauale, seda väiksem on ka ökoloogiline jalajälg, seepärast pingutatakse nii Eestis kui mujal Euroopas lühemate tarneahelate poole. Lisaks on ala kaitsmine otstarbekas ja oluline ka muus rekreatiivses mõttes. Inimestele meeldib looduses liikuda. Füüsiline aktiivsus ja madal stressitase on inimesele olulised nii südame-veresoonkonna tervise, tugevama immuunsüsteemi kui ka üldise tervise seisukohalt.²⁴ Ka Riigikohus on korduvalt välja toonud, et ala kohaliku kaitse alla võtmisel on asjakohane kaalutleda ala olulisust kogukonnale ja puhkemajanduslikku potentsiaali.²⁵

Loodusel on oluline roll, et tagada inimeste vaimne ja füüsiline heaolu ning ühiskonna suutlikkus tulla toime üleilmsete muutuste, terviseohtude ja katastroofidega. Ka näiteks COVID-19

¹⁹ RKHko 15.12.2022 lahend nr 3-20-1310 p 26 ja 29; RKHko 23.03.2023 lahend nr 3-21-125 p 16 ja 17.

Rohevõrgustik peab lisaks elukeskkonna kaitsmisele teenima ka elurikkuse säilitamise eesmärki (RKHko 28.09.2023 lahend nr 3-21-979).

²⁰ Sepp, V., Raagmaa, G., Noorkõiv, R., Espenberg, S., Varblane, U., Allik, A., Tubelt, E. (2023) *Trendide ruumilise mõju analüüs. Üleriigilise planeeringu alusuuring. Lõpparuanne*. RAKE, Tartu Ülikool, lk 50. Veebis: <https://www.fin.ee/en/media/8940/download>

²¹ Euroopa Komisjoni 16.07.2021 teatis. *Uus ELi metsastrateegia aastani 2030*. Lk 12.

²² Tuul Sepp: *lokkav hein linnas – ekspertide kogemused ja teadlaste hinnang* (03.07.2023) Veebis: <https://www.err.ee/1609023944/tuul-sepp-lokkav-hein-linnas-ekspertide-kogemused-ja-teadlaste-hinnang>

²³ Looduskaitseeadus § 8 lg 3 – *Kaitse alla võtmise algataja korraldab ettepanekus nimetatud loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendatuse ja otstarbekuse ning kavandatavate piirangute otstarbekuse ekspertiisi, kaasates selleks vastava ala eriteadmistega isiku (edaspidi ekspert)*.

²⁴ Tuul Sepp: *lokkav hein linnas – ekspertide kogemused ja teadlaste hinnang* (03.07.2023) Veebis: <https://www.err.ee/1609023944/tuul-sepp-lokkav-hein-linnas-ekspertide-kogemused-ja-teadlaste-hinnang>

²⁵ RKHko 2.03.2023 lahend nr 3-20-1717 punkt 17; RKHko 30.05.2019 lahend nr 3-17-563 punkt 12.3.

pandeemia puhul tuli selgelt välja looduse oluline roll meie elus ning miks selle kaitsmine ja taastamine oluline on.²⁶ Ajal, mil kehtisid erinevad liikumispiirangud ja tuli hoida teiste inimestega distantsti, võimaldas looduses liikumine taastada nii vaimset kui füüsilist tervist. Lisaks on elurikkuse ja hästi toimivate ökosüsteemide kaitsmine ja taastamine väga oluline, et suurendada meie vastupanuvõimet erinevatele haigustele.²⁷ Nii Eestis kui ka mujal läbi viidud uuringutega on näidatud, et looduslikud keskkonnad ja madal allergiate tase on omavahel seotud. Eestis läbi viidud elupaikade uuringus toodi välja, et kõige madalam on allergiate tase metsade läheduses, eriti kombineeritult niitude ja soodega. Ka lapsed, kes on kasvanud üles looduse keskel, on tervemad kui need lapsed, kes kasvavad linnalises keskkonnas ja looduses väga ei liigu.²⁸ Seega on igati otstarbekas hoida Kelvingi MKA koos tema naabruse kaitsealadega, et seeläbi panustada inimeste tervisesse.

Oluline on ka metsade panus kliima ja veeregulatsiooni ning süsinikdioksiidi sidumise ja säilitamise, mulla stabiliseerimise ning õhu ja vee puhastamise seisukohast.²⁹ Rohealad kaitsevad üleujutuste, põua ja kuumalainete eest. Aktiivse metsamajanduse või lausalise täisehituse tulemusel need väärtused alalt kaovad. Seega on otstarbekas Viimsi poolsaarel, kus inimeste sisseränne ületab kordades väljarännet ja surve erinevate hoonete ning teede ehitamiseks püsib kõrge, säilitada Viimsi valla loodusmaastikke ja hoida neid omavahel ühendatuna.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

LKS § 4 lõikes 1 on sätestatud kaitstavate loodusobjektide tüübid, mille hulka kuuluvad muu hulgas kaitsealad (nt looduskaitsealad, maastikukaitsealad) ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid. Sama paragrahvi lõike 7 järgi võib kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks loodusobjektiks olla mh maastik, mis ei paikne kaitsealal. Toetudes nii ekspertiisid toodud asjaoludele kui ka sellele, et kaitseala asub mitme varem loodud maastikukaitseala kõrval, mille maastik ja kaitse-eesmärk on sarnased, siis loodusobjekti tüübi valikul otsustati maastikukaitseala kasuks. LKS § 28 lõige 1 sätestab, et maastikukaitseala on maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks loodud kaitseala.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndi piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et see hõlmab olulisemaid kaitset vajavaid loodusväärtusi ning ala piirid peavad olema selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad, mistõttu on kasutatud katastripiire. Kelvingi MKA moodustatakse ühele riigimaa üksusele katastrinumbriga 89001:001:1275. Kaitseala hõlmab kogu katastriüksuse ja on pindalaga 22,48 ha. Tegemist on 100% maatulundusmaa sihtotstarbega maaüksusega.

LKS § 44 lõike 1 kohaselt võib omavalitsuse poolt moodustatud kaitsealal kehtestada LKS §-s 31 ehk piiranguvööndis sätestatud kaitsekorda, mida võib kaitse-eeskirjaga leevendada. Kaitseala piiranguvööndi piir kattub kaitseala välispiiriga. Kaitseala välispiir on märgitud määruse eelnõu lisas olevale kaardile.

Kaitseala valitsejaks on Viimsi Vallavalitsus.

²⁶ Euroopa Komisjoni 20.05.2020 teatis. *ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. Toome looduse oma ellu tagasi*. Lk 1.

²⁷ Vt eelmine viide.

²⁸ Voor, T., Pärtel, M., Peet, A., Saare, L., Hyöty, H., Knip, M., Davison, J., Zobel, M., Tillmann, V. (2022) *Atopic sensitization in childhood depends on the type of green area around the home in infancy*. Wiley. Lisaks viide artiklile ja täiendav info M. Pärtlilt: <https://novaator.err.ee/1608967123/metsade-ja-niitude-lahistel-sirgunud-eesi-lapsel-esineb-vahem-allergiad>.

²⁹ Euroopa Komisjoni 20.05.2020 teatis. *ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. Toome looduse oma ellu tagasi*. Lk 9.

3. Kaitsekord

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning Tirts & Tigu OÜ juhatase liikme L. Klein poolt koostatud ekspertarvamust. Üldiselt on kaitse-eeskirjas sätestatud kaitsekord piiranguvööndi tingimusi järgiv, väljakujunenud tavadid ning inimeste igapäevaseid harjumusi see otseselt ei mõjuta. Piirangute seadmisel on lähtutud põhimõttest, et kõnealusel alal saab jätkuda tavapärase külastus ning on võimalik ellu viia kaitsekorralduslikke töid, rajada puhkerajatisi ja hooldada tehnovõrke. Kaitse-eeskirjas kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitse-eesmärkide saavutamise ning on saavutatava mõjuga proportsionaalsed. Kaitse-eeskirjas piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate, kohalikul tasandil oluliste loodusväärtuste säilimine, et hoida ja kaitsta väärtuslikku maastikku. Seletuskirja järgnevatel punktides on esitatud piirangute põhjendused.

3.1. Lubatud tegevused

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades määruises sätestatud erisusi. Inimestel on lubatud kaitsealal viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi. Kehtestatud ei ole liikumispõhiseid piiranguid, sest alal ei esine kaitsealuseid liike, mida nende kasvukohas, elupaigas või koondumispaigas viibimine võiks kahjustada. Samas kontrollimatu telkimine, lõkke tegemine ja grillimine võivad ohustada kaitseväärtusi, seetõttu sellisteks tegevusteks vajalikud kohad tuleb ette valmistada ja tähistada. Hetkel alal ettevalmistatud telkimise, grillimise ja lõkketegemise kohad puuduvad. Kaitse-eeskiri võimaldab kaitseala valitseja nõusolekul eelnimetatud kohti rajada. Selliste kohtade rajamisel tuleb pidada silmas ala kaitse-eesmärki ja inimeste vajadusi.

LKS § 31 lg 2 p 11 annab võimaluse piirata piiranguvööndis rahvaüritusi, kuid jätab täpsemalt rahvaürituse termini defineerimata. Küll aga leiab Kliimaministeeriumi kodulehelt Vabariigi Valitsuse 17.11.2014 määruse nr 168 „Nabala-Tuhala looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“ eelnõu seletuskirjast³⁰, et rahvaüritus on avalik üritus (avalikus kohas toimuv ja avalikkusele suunatud meelelahutusüritus, võistlus, etendus, kaubandusüritus või muu selle sarnane, mis ei ole koosolek), mille osalejad ei ole ette teada. See tähendab, et üritus on avalikult välja kuulutatud ja toimub piiritletud või piiritlemata territooriumil ja kindlaksmääratud ajal. Kelvingi MKA kaitse-eeskirjaga on piiratud üle kahekümne inimesega rahvaürituste korraldamine selleks ette valmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Kui osalejaid on üle kahekümne, tuleb ürituse korraldamiseks taotleda kaitseala valitseja nõusolek. Piirang on vajalik eelkõige selleks, et vältida maastiku kahjustamist ja kaitsta liikide kasvukohti ning elupaiku. Võrreldes naabruse maastikukaitsealadega on inimeste arvu piirang üritustel rangem, sest kaitseala on väike. Seega on ka inimeste arvu rangem piiramine proportsionaalne. Silmas on peetud ka seda, et näiteks Prangli MKA-I, mis jääb samuti Viimsi valla koosseisu, kuid on riikliku kaitse all, rakendatakse sihtkaitsevööndis, mis on LKS tähenduses rangema kaitsega ala kui piiranguvöönd³¹, 20 osalejaga piirangut³². Ürituse korraldamiseks nõusoleku andmisel saab kaitseala valitseja seada liike või maastikku säästvaid tingimusi ja piiranguid. Kuni kahekümne osalejaga ürituste korral ei nõuta kaitseala valitseja nõusolekut, sest see on ebanõustlik. Ürituste korraldamisel tuleb mh pidada silmas ka Viimsi valla kehtivat avaliku ürituse korraldamise ja pidamise korda.

³⁰ <https://kliimaministeerium.ee/media/1902/download>

³¹ LKS § 30 ja § 31.

³² Vabariigi Valitsuse 4.10.2018 määruse nr 89 „Prangli maastikukaitseala maitse-eeskirja § 10 lg 1 ja lg 2 p 1.

Jalgrattaga võib sõita olemasolevatel radade ja teedel, kuna väljaspool radu sõitmine kahjustab pinnast ja seal kasvavaid taimi, seeni ja muud elustikku ning võib kahjustada mõnda elupaika oluliselt. Alal mootorsõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemisega seotud töödel, rajatiste hooldamiseks vajalikel töödel, maatulundusmaal metsamajandustöödel ja kaitseala valitseja poolt avalikuks kasutamiseks määratud sõiduteedel. Mõiste „rajatis“ hõlmab endas mh ka kraave (maaparandusseadus § 4 lg 6).

Kaitsealal on lubatud ulukite arvukuse reguleerimine (jahipidamine) kaitseala valitseja nõusolekul. Viimsi vallas ei ole moodustatud jahipiirkonda jahiseaduse mõistes, seega jahipidamine saab toimuda kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel (KOKS § 6 lg 3 p 2) jahiseaduses toodud reeglite alusel. Jahipidamise keelamiseks puuduvad looduskaitsealised põhjused ning jahipidamine alal võib olla vajalik nt ka vigastatud või ohtliku metslooma laskmiseks või püüdmiseks. Ulukite loenduste andmed viitavad, et põtrade ja metskitsede arvukus Viimsi poolsaarel ületab Eestis kokkuleppelise metsamajandusele talutava ülempiiri. Samas, kuna kaitseala eesmärgiks ei ole metsamajandus, siis sõltub arvukuse piiramine suuresti kohalike elanike sotsiaalsest taluvuspiirist. Ulukite kõrge arvukus võib lisaks varalisele kahjule põhjustada ka tervisekahjustusi (liiklusõnnetus, rünnak), seetõttu on tähtis jätta võimalus ulukipopulatsiooni reguleerimiseks. Vajadust võimalusele reguleerida ulukite arvukuse toetab ka Viimsi valla mandriosa üldplaneeringu teemaplaneeringu „Miljööväärtuslikud alad ja rohevõrgustik“ rohevõrgustiku toimivuse uuring (2021). Ulukite arvukuse reguleerimisel tuleb kinni pidada kõigist jahiseaduses ning selle alusel antud määrustes sätestatud ohutusnõuetest ning vältida ala külastajate või lähedalasuvatel kinnistutel viibivate inimeste ohtu seadmist.

Ehitustegevus on alal üldjuhul keelatud, välja arvatud kaitseala, virgestus-, puhke- ja õppesihotstarbeks rajatiste ja hoonete ehitamine. Püstitada on lubatud ka tehnovõrgu rajatise ja -hooneid ning hooldada ja remontida olemasolevaid rajatiseid. Ehitustegevuse piiramine on põhjendatud, kuna see võib maastikule väga tugevat negatiivset mõju omada. Erandid on kehtestatud selleks, et vajadusel varustada ümberkaudseid elanikke vajalike teenustega, parandada alal virgestusvõimalusi ja pakkuda inimestele laiemaid võimalusi loodushüvedest osa saada, mh läbi loodushariduse. Väikesemahulised arendused (matka- või õpperaja rajamine, infotahvlid, puhkekoht jmt) ei kahjusta maastikku määral, mis kaaluks üles sellistest arendamistest saadava positiivse tulemi. Lisaks saab neid paiku rajades valida kõige vähem loodust kahjustava trajektoori ja asukoha. Iga arenduse puhul tuleb aga eelnevalt kaaluda mõju alale ja pidada silmas ala kaitse-eesmärki. Kogu ehitustegevus kaitsealal toimub kaitseala valitseja nõusolekul.

3.2. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Veerežiimi muutmine, mis maaparandussüsteemi rajamisega kaasneb, on enamasti olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis avaldab alal välja kujunenud kooslustele ja seal elavatele liikidele tugevat negatiivset mõju. Muutused veerežiimis muudavad kasvukohatingimusi ja seeläbi ka koosluste liigilist koosseisu ning mitmekesisust. Maaparandussüsteemide rajamine avaldab mõju väga laiale alale ja nii võib kahjustada saada ka ümbritsev ala. Samas on jäetud kaitse-eeskirja võimalus olemasolevaid maaparandussüsteeme uuendada ja hooldada, kui selleks tekib vajadus: näiteks on olemasolev väärtuslik elupaik sattunud liigniiskuse tõttu ohtu või vastupidi, ohustajaks on just liigne kuivendus.

Kaitsealal on keelatud maavara kaevandamine. Maavara kaevandamisega kujundatakse ümber maastikku, hävitatakse isendeid ja liikide elukohti ning rikutakse maastikuilmet, samuti võib see mõjutada piirkonna veerežiimi. Kaevandamise tagajärjel kaovad loodusest marja- ja

seenekorjekohad ning sissekaidud loodusrajad, kaovad ilusad loodusvaated ja tõuseb ala häiringutase. Kaevandusmasinatega kaasneb mürataseme tõus, tolm ja uute teede rajamine, sest rasketele masinatele on vaja sobivaid teid. Kaevandamise keelamine on kaitseväärtuste säilitamiseks hädavajalik meede, millest leebema vahendiga ei ole kaitse-eesmärke võimalik saavutada. Arvestades suurt avalikku huvi maastikuilme ja virgestusvõimaluste säilimise vastu, mitmekülgset elustikku, roheala väärtust rohevõrgustikus, ala väiksust ja mitmete erinevate koosluste olemasolu alal, on piirang ka mõõdukas.

Kelvingi MKA-I on keelatud uuendusraie. Peamiselt tuleneb see sellest, et tegemist on pindalalt väga väikese kaitsealaga, millel asub mitmeid erinevaid metsakooslusi ja soov on seda maastikku praegu ning tulevikus võimalikult loodusliku ja metsasena ning vähe killustatuna näha. Tegemist on olulise alana ka rohevõrgustikus, et loomad ja linnud saaksid alade vahel liikuda. Nii väikeste alade puhul on uuendusraietega võimalik luua suur oht ala fragmenteerumiseks. See läheb aga vastuollu nii ala kaitsepõhimõtte kui ka rohevõrgustiku teemaplaneeringu eesmärkidega. Uuendusraiate puhul võetakse eraldisel maha mets kas ühe või mitme raiejärguna ja esineb aeg, kus kõrghaljastus puudub ja ala võib olla raskesti läbitav. Uue metsa kasvamine võtab kaua aega ja kui kogu ala saab suuremal või väiksemal määral uuendusraietest puudutatud, siis kaob sellel pikaks ajaks nii visuaalne ja rekreatiivne kui korilusväärtus, loomadel on raskem alade vahel liikuda ja kaob väga suur hulk isendeid ning nende elupaiku, terveid kooslusi. Väikese pindalaga alade puhul on selline mõju eriti kiire ilmne, sest uuendusraie eraldised võivad sattuda kõrvuti, malelauamuustriliselt või lihtsalt väga lähestikku.

Võib eraldi välja tuua, et lageraiel on kohalikule linnustikule tugev negatiivne mõju, sest selle käigus hävivad paratamatult nii maapinnal, põõsastikes, puuõõnsustes ning -võrades pesitsevate lindude munad või hukuvad lennuvõimetud pojad; üksikute säilinud pesade kiskjate saagiks langemise või pesahülgamise tõenäosus kasvab³³; lisaks kaovad alalt puud, mida varem pesitsemiseks kasutati. Rootsisis neli aastat väldanud uuringus selgus aga et valikraitud okasmetsades on puuvõrades ja maapinnal elutsevaid röövikuid, larve, ämblikke ja teisi selgrootuid oluliselt rohkem kui lageraiete alal, mistõttu on valikraiega majandatava metsa linnustik oluliselt rikkalikum lageraiete piirkonna linnustikust.³⁴

Riigimetsa Majandamise Keskusel (RMK) on suur huvi raieküpsete metsade³⁵ langetamiseks ja just lageraie formaadis,³⁶ kuid Viimsi poolsaare metsade väärtust ei tohi vaadata vaid puidu väärtust silmas pidades. Metsa ökoloogiline ja majanduslik väärtus ei vasta samadele kriteeriumitele. Sõnapaar „mädanavad metsad“ tähistab majanduslikus mõttes kaduma läinud tulu, kuid tähistab ökoloogiliselt väärtuslikku arengustaadiumit metsas. Metsas surnud ja mahalangenud puu (lamapuit) on ökoloogiliselt suure väärtusega, kuna on elupaigaks ligi 40%-le

³³ Mägi, M. (2019) *Kevadsuviste raiete võimalik mõju metsalindudele ja seda leevendavad meetmed*. Lk 23. Veebis: https://www.eoy.ee/pics/1154_kevadsuviste_raiete_voimalik_moju_metsalindudele_ja_seda_leevendavad_meetmed.pdf

³⁴ Atlegrim, O., Sjöberg, K. (1995) *Effects of clear-cutting and selective felling in Swedish Boreal coniferous forest: response of invertebrate taxa eaten by birds*. Entomologica Fennica 6. Lk 79–90. Vt viide nr 28 - Mägi, M. (2019), lk 28.

³⁵ Pika aja jooksul segamatult kasvanud metsas kujunevad liigirikkus ja protsessid, mida nooremates metsades veel ei ole. Seetõttu on metsaökosüsteemis eriti suure väärtusega vanemad metsad, mis on saanud pikalt segamatult areneda ning neis kasvavad haruldased ning oma elutingimuste suhtes nõudlikud liigid. Allikas: Riigikontrolli aruanne Riigikogule, 02.03.2023. *Loodusväärtuste kaitse ja raied kaitstavates metsades*. Lk 6.

³⁶ Kevvai, A. (2018) *Viimsi valla riigimetsade majandamise kava aastateks 2020-2030*. Riigimetsa Majandamise Keskus. Projekt. 27 lk.

Kavas on muuhulgas toodud välja, et Viimsi mandriosas kasvavate riigimetsade järk-järguliseks uuendamiseks on vaja teha lähema kümne aasta jooksul erinevaid raieid kokku 242 ha. *Võrdluseks: Viimsi keskosa maastikukaitseala pindala on 224,2 ha.*

ohustatud liikidele.³⁷ Metsaseaduse § 2 viitab olulisusele metsa majandada ökosüsteemi kaitsvalt ja säästvalt.

Viimsi valla riigimetsade majandamise kavale (RMK dokument, mis tänaseni vastu võtmata) tellitud ekspertiishinnangu³⁸ kohaselt on Viimsi metsadel peamiselt rekreatiivsed omadused ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamise ning keskkonnakaitseline ülesanne (vee-, müra-, õhusaaste ja tuulekaitse), puidu varumine aga väheoluline ja sekundaarne kõrvalfunktsioon. Tuleb meele pidada, et uuendatavate metsade loodusväärtused (näiteks kaitsealused või haruldased liigid) võivad metsauuendustöödega kaduda ning mitte enam taastuda. Dendroloogia dotsent Ivar Sibul toob eksperthinnangus välja ka selle, et suured lageraiealad rikuvad terviklikult säilinud väärtuslikku loodusmaastikku ja metsaökosüsteeme, ohustavad pöördumatult bioloogilist mitmekesisust ning suurendavad oluliselt tuule mõju kasvama jäävatele puistutele.

Seoses uuendusraie piiramisega saab välja tuua ka selle, et alates 2021. aastast järgib Viimsi vald kliimamuutustega kohanemise arengukava³⁹, milles on kaardistatud erinevaid kliimat mõjutavaid tegureid ja Viimsi valla panust kliimasoojenemisega⁴⁰ võitlemisel. Mitmed planeeritavad tegevused on seotud just süsihappegaasi atmosfääri paiskamise koguste piiramisega. Eesmärk on tagada paremad elutingimused nii kohalikus kui ka laiemas perspektiivis. Tartu Ülikooli säästliku metsanduse teadur Raul Rosenvald on välja toonud,⁴¹ et kliimamuutuste pidurdamiseks peab võimalikult palju süsinikku hoidma „seotuna“. Seotud süsinikku on nii mullas, elusates ja surnud puudes ning muus elustikus, aga ka puidust toodetes. Samas puidubilansi järgi läks Eestis 2017. aastal puidutoodeteks vaid 21%. Selge on aga see, et pärast lageraiet on enamik raiesmikke kümnekond aastat süsiniku emiteerijad. Kui vaadata kuusikuid, siis kuusel, mis raiutakse keskmiselt 85-aastaselt, saabub aeg, kus raie järel tekkinud uue metsapõlvkonna puidus salvestatud süsinik ületab kasvama jäänud kuusiku puidus salvestunud süsiniku koguse, enam kui 60 aasta pärast. R. Rosenvald kirjeldab, et arvestades nii metsas olevat puiduvaru kui ka puidukasutust, võimendab pärast lageraiet üks Eesti keskmine puistu kliimamuutusi soojenemise suunas vähemalt 60 aastat. Soomes on leitud, et just madala raiemahu puhul hoiaks sealne metsasektor nii pikas kui ka lühikeses perspektiivis kõige enam süsinikku seotuna.

Kaitseala soovitatakse majandada peamiselt läbi valik- ja kujundusraie. Püsimetsandus arvestab metsaökosüsteemi keerukuse ja omapäraga ning kasutab puidu tootmisel mitmekesisist ja hästi toimivat ökosüsteemi. Eesti teadlaste koondatud info põhjal on püsimetsandusel elustikule mitu toetavat mõju. Näiteks hoiab püsimetsandus suhteliselt hästi varjulembeseid olendeid; säilikuud jäävad metsa varju ja pakuvad nii jahedat ning niisket kasvupinda ja varjevõimalusi, püsid ühtlasi ka kindlamalt püsti; säilikuuks saab jätta ka kuuski, mis lageraiesmikul sageli tuulega ümber kukuvad; erinevad vanad tugevate okstega säilikuud, mis paiknevad teiste puude varjus, pakuvad erinevaid pesitsusvõimalusi kotkastele ja kullidele; metsased alad on erinevatele liikidele paremad ühenduskoridorid alade vahel liikumiseks kui lagedad alad; linnuliikide arvu metsas suurendab puude suuruse varieeruvus puistus ja linnustiku liigilisse koosseisu panustab palju surnud puidu olemasolu, sh õõnepuude hulk; jättes metsa alles suuri kuuski, sangleppi ja laialehiseid puid, vanu, krobelse korbaga ning seisvaid surnud puid panustatakse samblike

³⁷ Riigikontrolli aruanne Riigikogule, 02.03.2023. *Loodusväärtuste kaitse ja raied kaitstavates metsades*. Lk 8.

³⁸ Sibul, I. (2020) Ekspertiishinnang. Eesti Maaülikool, Metsakasvatuse ja metsaökoloogia õppetool. Lk 4.

³⁹ Rimmelgas, L., Oisalu, S., Lipu, J., Kuris, M. (2021) *Viimsi valla kliimamuutustega kohanemise arengukava 2021-2031*. MTÜ Balti Keskkonnafoorum. 81 lk.

⁴⁰ Vaata ka *Euroopa roheline kokkulepe*. Veebis: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_et

⁴¹ Rosenvald, R. (2020) *Lageraie Eesti metsades võimendab kliimamuutusi vähemalt järgmised 60 aastat*. ERR. Veebis: <https://www.err.ee/1031781/lageraie-estis-metsades-voimendab-kliimamuutusi-vahemalt-jargmised-60-aastat>

mitmekesisusse.⁴² Valikraiete puhul ei tohi minna ka seda teed, et välja raiutakse kõige väärtuslikumad ja kvaliteetsemad puud (alles jäävad aga kõige viletsamad) ning et metsad raiutakse liiga hõredaks. Seega on võimalik läbi targa metsamajanduse panustada liigilise mitmekesisuse säilimisse ja isegi suurendamisse ehk siis maastiku väärtuse kasvu. Pinnase, taimede ja maastikuilme kaitseks tohib käsitletaval alal puidu kokku- ja väljavedu teha ainult külmunud pinnasel. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu juhul, kui pinnas seda võimaldab.

Võrreldes lageraiet valikraietega saab esimese kahjuks maastikukaitse osas välja tuua, et protsess lõppeb alati lõppraiega; pidevat metsa uuenemist ei toimu (väljaraiutud puude looduslikku asendumist või inimese poolt kaasaaidatud asendamist); mets, kui elukeskkond ei säili ega saa oma funktsioone pidevalt täita; esinevad ühevanuselisele metsale omased arengufaasid raiestikus ja metsakultuurist küpse metsani.⁴³ Raiete teostamisel tuleb säilitada elupaigaline mitmekesisus ja metsaalade ruumiline sidusus. Liigiliselt ja geneetiliselt mitmekesine mets on tunduvalt vastupidavam ka võimalike patogeenide ja kahjurite ründe suhtes.⁴⁴ Seega on võimalik tarkade ja läbi mõeldud raietega maastiku väärtust hoida ja isegi suurendada.

Uuringud on näidanud, et lageraie järel väheneb söögiseente saagikus drastiliselt. Näiteks Rootsis on leitud, et pärast lageraiet jääb alles vaid 15% endisest saagikusest (Wasterlund 1989).⁴⁵ Kümme kuni mõnikümmend aastat pärast lageraiet on kogusaak väga väike, sest valdav osa söögiseentest suudab elada vaid sümbioosis puudega. Lisaks tuleb välja tuua, et mustika puhul kaob lageraie järel korjekoht mitmekümneks aastaks.⁴⁶ Kelvingi MKA on aga oluline mustikate ja söögiseente korjamise koht. Intensiivsete raietega vähendame maastiku korilusväärtust märkimisväärselt.

Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, sest see vaesestab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet ning pole kaitstavale alale kohane. Metsa majandamine on kaitse-eeskirja kohaselt lubatud tegevus, kuid metsa majandamisel tuleb lähtuda kaitseala kaitse-eesmärgist. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud kõik raieliigid, välja arvatud uuendusraie, mis on kaitse-eeskirja kohaselt keelatud.

Turberaie on selline rühm uuendusraieliike, mille rakendamisel vana mets raiutakse mitme raiejärguga ühte vanuseklassi, harvem pikema perioodi jooksul, et luua soodsad tingimused okaspuude eeluuenduse arenemiseks või nende järelkasvu tekkimiseks ja kasvuks hõrendatud vana metsa turbe all või vana okasmetsa vahetus naabruses.⁴⁷ Ka turberaie puhul nagu ka lageraie puhul tuleb metsaseaduse kohaselt lank raidmetest puhastada. Raidmete koondamine või äravedu aga ei panusta ala looduslikkuse säilimisse. Turberaiet kasutatakse seal, kus tahetakse pehmenendada lageraie mõju. Samas turberaielängid on tavaliselt suuremad kui

⁴² Remm, L., Kuresoo, L., Rünkla, M. (2020) *Teejuht püsimeetsandusse*. Lk 12, 28–29. Veebis: https://media.voog.com/0000/0037/1265/files/Teejuht_pusimeetsandusse_2020.pdf

⁴³ Tullus, H. (2019) *Lageraie alternatiivid. Püsimeetsanduse võimalused*. MAK2030 juhtkogu. Slaid 22. Veebis: <https://kliimaministeerium.ee/media/4965/download>

⁴⁴ Tartes, U., Pärtel, M., Ojaste, I., Paolo, A., Mertverk, R., Ehrlich, Ü., Oja, R., Kuuba, R. (2018) Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitsekomisjoni märgukiri Eesti metsade majandamise jätkusuutlikkuse kohta. Veebis: <http://www.zbi.ee/talkk/materjalid/Eesti%20TA%20LKK%20margukiri%20metsandusest.pdf>

⁴⁵ Wasterlund, I. (1989) *Hur paverkar skogens skotsel forekomsten avstorsvamparnas fruktkroppar? Svensk botanisk tidskrift*, 83 (2), 103–112.

Remm, L., Kuresoo, L., Rünkla, M. (2020) *Teejuht püsimeetsandusse*. Lk 26.

Veebis: https://media.voog.com/0000/0037/1265/files/Teejuht_pusimeetsandusse_2020.pdf

⁴⁶ Lõhmus, A., Remm, L. (2017). *Disentangling the effects of seminatural forestry on an ecosystem good: bilberry (*Vaccinium myrtillus*) in Estonia*. *Forest Ecology and Management*, 404, lk 75–83.

⁴⁷ Laas, E (2012) *Turberaiet võivad olla alternatiiviks lageraietele*. Eesti Mets. Veebis: http://vana.loodusajakiri.ee/eesti_mets/artikkel1265_1249.html

lageraielangid.⁴⁸ Raietüübi eesmärk ei ole säilitada vana metsa või luua mitmekesisist metsa, vaid osade kaupa siiski kogu alalt raieküps mets langetada. Eesmärk on majanduslik.

Turberaiel on kolm alamliiki: häil-, veer- ja aegjärgne raie. Aegjärgse raie korral raiutakse uuendamisele kuulvas metsas puid hajali üle raielangi kahe või enama raiejärguna. Häilraie korral raiutakse uuendamisele kuuluv mets häiludena korduvate raiejärgudena. Häilraiel võib ühe hektari kohta sisse raiuda kuni viis häilu. Esimesel raiejärgul võib häilu läbimõõt olla kuni 40 m, teisel raiejärgul võib seda suurendada kuni 30 m ja kolmanda raiejärguga võib häiludevahelisel alal kõik puud raiuda. Veerraie korral raiutakse uuendamisele kuulvas metsas puud langi servast lageraie korras korduvate raiejärgudena mitte rohkem kui puistu kõrguse laiuselt. Lagedaks raiutud riba kõrval raiutakse järelkasvu olemasolu korral üksikpuud või häilud puistu kõrguse laiuselt. Lageraieala võib laiendada pärast eelmise raiejärguga lagedaks raiutud metsaosa uuenemist.⁴⁹ Keskkonnaministri 27.12.2006 määruse nr 88 „Metsa majandamise eeskiri” § 16 lõike 1 kohaselt loetakse mets uuenenuks, kui hektaril kasvab vähemalt 1500 0,5 m kõrgust ja kõrgemat harilikku mäнди või vähemalt 1000 0,5 m kõrgust ja kõrgemat harilikku kuuske või vähemalt 1500 0,5 m kõrgust ja kõrgemat harilikku tamme või vähemalt 1500 1,0 m kõrgust ja kõrgemat muud metsa uuenenuks lugemisel arvesse võetavat puuliiki. Seega käib arvestus 0,5 ja 1 m pikkuste puukeste alusel. Hoolimata sellest, et turberaiet kasutatakse lageraiele leebema alternatiivina, on siiski tegu intensiivse raiega, mille puhul mets ei saa oma ökoloogilisi eesmärke täita vaid peale suhteliselt lühikest perioodi kaotab kõik oma raieküpsed puud ja kõrghaljastuse. Puu ökoloogiline väärtus aga ei lõppe raieküpsuse saavutamise ja tema väärtus metsamaastikus võib vanuse kasvades hoopis tõusta. Lisaks tuleb välja tuua, et kooslused arenevad välja pika aja jooksul ja alal hävinud liigid ei pruugi enam kunagi alale tagasi tulla. Intensiivne raie mõjutab negatiivselt valla rohealade põhieesmärkide täitmist ja on vastuolus kaitseala kaitse-eesmärgiga. Ka Viimsi valla arengukavas rõhutatakse, et Viimsi metsade majandamine peab toimuma säästlikult ja lähtuma metsaasukate elupaikade ja liigirikkuse säilitamise vajadusest.⁵⁰

Kaitsealal on keelatud biotsiidi, väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine. Piirang on põhjendatud, kuna nende vahendite kasutamine kahjustab looduslikku tasakaalu, vähendab koosluste mitmekesisust ja liigilist mitmekesisust. Samuti soodustab nende kasutamine osade liikide domineerimist ning teiste kadumist.

3.3. Tegevuse kooskõlastamine

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud kindlaks LKS § 14 lõikes 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatis kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatis ning jahilulukeid lisasööt.

Kui tegevus vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitseala valitseja nõusolekut, kuid võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit, ei kooskõlasta kaitseala valitseja seda tegevust. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel ei kahjusta tegevus

⁴⁸ Vt eelmine viide.

⁴⁹ Metsaseadus (RT I, 27.05.2022, 14) § 30 lg 1–4.

⁵⁰ Viimsi valla arengukava ja eelarvestrateegia 2022–2027. Lk 12. Veebis:

<https://www.viimsivald.ee/sites/default/files/inline-files/VIIMSI%20VALLA%20ARENGUKAVA%20JA%20EELARVESTRAATEEGIA%20AASSTATEKS%202022-2027.pdf>

kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides on nimetatud tegevus, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Tegevuste kooskõlastamisel saab kaitseala valitseja esitada tingimusi, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju.

4. Määruse mõjud

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates loodusmaastike säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Kaitseala olemasolu mõjub positiivselt kohaliku kogukonna kindlustundele, sest loodusväärtused säilivad ka edaspidi ning ala jääb avalikku kasutusele. Lisaks annab see laiemale avalikkusele signaali ala väärtustest ning kaitseala valitsejale paremad võimalused ja selge raamistiku ala kaitse korraldamiseks. Täiendavalt võib kaitseala olemasolu kaudselt tõsta kinnisvara väärtust piirkonnas, sest hoonestamiseks potentsiaalse ala pindala Viimsi poolsaarel väheneb, aga teisest küljest ilmselt tõstab olemasolevate hoonete väärtust kauni, mitmekülgse ja paljusid loodushüvesid pakkuva maastikukaitsealal lähedus. Lisaks omab kaitseala loomine tugevat positiivset mõju Viimsi poolsaarel elavatele liikidele ja bioloogilisele mitmekesisusele, sest ühest küljest säilitatakse Kelvingi MKA-I väärtuslik metsaala, teisest küljest aga panustatakse kogu rohesüsteemi toimimisse.

Kaitseala moodustamisega piiratakse ala kasutamist tulundusmetsana ning puiduvarumise funktsioon tuleb esile alles siis kui kaitseala eesmärgid on saavutatud. Tulenevalt kehtestavatest piirangutest muutub puiduvarumine maaomanikule keerukamaks ning alternatiivsete raieliikide rakendamine on kulukam. Seetõttu võib negatiivse mõjuna tuua välja kahaneva puiduvarumise võimaluse ja selle tulususe vähenemise maaomanikule.

Kaitseala moodustamisega kaasnevad kaitseala valitsejale halduskoormuse suurenemise kui ka täiendavad kulud. Kaitseala moodustamise järgselt tuleb käsitletaval alal tehtavad tegevused suures osas kooskõlastada kaitseala valitsejaga, mis tähendab täiendavate kaalutlustoimingute ja -otsuste tegemist. Samuti on kaitseala moodustamise järgselt otstarbekas tellida valdkonna ekspertiisi kaitsekorralduskava koostamine (LKS § 25 lg 1), mille abil selguvad tööde loetelu ning nende ligikaudne maksumus, mis on vajalikud kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Käesoleval hetkel ei ole võimalik hinnata, milliseid töid ja millises ulatuses on vaja teha, et kaitse-eesmärgid oleksid optimaalsemalt saavutatud. Potentsiaalselt soovitakse alal säilitada ja täiendada Viimsi valla elanike õppe- ja virgestusvõimalusi ning seetõttu lisanduvad ala hooldamisega täiendavad kulud. Sealjuures tuleb arvestada, et matkaradade hooldamisega võivad kaasneda kohati raie vajadus, mille läbiviimine ei pruugi olla maaomaniku huvi ning sellega kaasnevad kaitseala valitsejale täiendavad kulud.

5. Loodusobjekti kaitse alla võtmisega ja kaitse korraldamisega seotud kulutused

Vastavalt LKS § 8 lg-le 3 korraldab kaitse alla võtmise algataja ettepanekus nimetatud loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendatuse ja otstarbekuse ning kavandatavate piirangute otstarbekuse ekspertiisi, kaasates selleks vastava ala eriteadmistega isiku. Eelnevalt tulenevalt kaasnesid kaitse alla võtmisega kaitseala valitsejale ekspertiisikulutused.

Kaitse korraldamisega, arvestades ennekõike ala loodusväärtuste säilitamisvajadust, ei ole märkimisväärseid kulutusi ette näha, sest pigem tuleks ala kooslustel lasta kujuneda looduslikul viisil. Kulu võib kaasneda seoses sellega, et mõnel pool võib olla vajalik eemaldada tormimurdu teeradadelt ja hooldust vajavad ilmselt ka kaitseala pinnasteed. Kulud kaasnevad ilmselt ka puhkemajanduse suunamisega kaitsealal (vajalikud rajatised selleks, et alal puhkavate inimeste

koormus ei ületaks looduskoosluste taluvust), aga nii selle kui ka teiste sarnaste kaitse-eesmärgiliste tegevustega seotud kulutuste kalkulatsioon tuleb ette näha kaitseala esimeses kaitsekorralduskavas. Täpsemad tööd ja kulud selguvad kaitseala moodustamise järgselt tellitavas kaitsekorralduskavas (LKS § 25 lg 1), mille hinnanguline maksumus on ca 5000 eurot. Kaitsekorralduskava koostamise järgselt selguvad soovituslike tööde loetelu ning nende hinnanguline maksumus. Esmaseks teadaolevaks kuluks tulenevalt LKS § 23 lg-st 1 on kaitseala tähistamine. LKS § 23 lg 1 kohaselt tähistatakse kaitseala, hoiuala, kaitstav loodusobjekt ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav loodusobjekt nii, et kaitstava loodusobjekti asukohast looduses oleks võimalik mõistlikul viisil aru saada. Arvestades, et kaitseala tähistamiseks kulub ca 10 tähist ning nende keskmine hind on 50 eurot, kulub tähistamisele ca 500 eurot. Tegemist on ligikaudse hinnanguga ning täpsed kulud selguvad peale tööde tellimist.

6. Eelnõu kooskõlastamine ja menetluse kirjeldus

Kelvingi MKA kohaliku kaitse alla võtmise menetluse algatati Viimsi Vallavolikogu 18.10.2022 otsusega nr 38. Otsusega määrati loodusobjekti kaitse alla võtmise menetluse läbiviijaks Viimsi Vallavalitsus.

Viimsi Vallavalitsus edastas loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse eelnõu 29.09.2023 arvamuse avaldamiseks (reg nr 15-3/4352) Kliimaministeriumile, Keskkonnaametile ning RMK-le ja (reg nr 15-3/4353) Keskkonnaagentuurile. Keskkonnaagentuurile saadeti ka kaardifail kaitseala piiri ja vööndipiiri kohta kuivõrd projekteeritava kaitseala piirid ja kinnitatud kaitseala piirid tuleb kanda keskkonnaregistrisse. Keskkonnaamet vastas 12.10.2023 kirjaga nr 7-16/23/3775-5, RMK 23.10.2023 kirjaga nr 3-1.1/2023/1239-2 ja Keskkonnaagentuur 31.10.2023 kirjaga nr 15-3/5006. Asutuste tagasisidele (tabel 1) järgnes eelnõu täiendamine ja muutmine.

Tabel 1. Esmakordse tagasiside käigus laekunud seisukohad ning nendega arvestamine.

Arvamuse esitaja	Arvamus	Menetleja otsus ja selgitus
Keskkonnaamet	1. Eelnõu § 5 lg 2 punktis 5 nimetatud metsasihtide hooldamine on kaitsealal nagunii lubatud ning seda LKS piiranguvööndis ei reguleeri. Seega ei ole selle tegevuse nimetamine kaitse-eeskirjas vajalik.	Menetleja nõustub, et metsasihtide hooldamine on nagunii lubatud, aga soov oli see selguse mõttes ka eeskirja sisse panna. Menetleja jätab eeskirja muutmata.
	2. Eelnõu § 6 lg 1 punkti 5 lisada selguse huvides lause: „Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu juhul, kui pinnas seda võimaldab.” LKS ei võimalda seda kaitse-eeskirjas teisiti sätestada ja säte kehtib ka siis, kui seda kaitse-eeskirja ei lisata.	Eeskirja ja seletuskirja on täiendatud.
	3. Eelnõu § 6 lg 1 punkti 7 alusel on mootorsõidukiga sõitmine lubatud vaid erijuhtudel, samas läbib Kelvingi MKA Lännemäe tee ja Viimsi keskosa MKA pinnastee. Kas kaitse-eeskirjaga on mõeldud, et nendel teedel on	Eeskirja on täiendatud selliselt, et mootorsõidukitega liiklemine on lubatud kaitseala valitseja poolt avalikuks kasutamiseks määratud sõiduteedel.

	mootorsõidukiga sõitmine üldjuhul keelatud?	
	4. Eelnõu § 6 lg 1 punkti 8 soovitage lisada, et loetletud tegevused on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.	Eeskirja on täiendatud.
Keskkonnaagentuur	1. Soovitage lisada määruse eelnõu juures olevale kaardile ka info selle kohta, mis seisuga aluskaarte (Eesti põhikaart ja maakataster) on piiride koostamisel kasutatud.	Eeskirja seletuskirjas olevat kaardimaterjali täiendatakse.
	2. Teeme ettepaneku § 1 lg 2 p 2 toodud kaitsealade kaitse-eesmärk nimetada ümber „säilitada ala väärtuslikke looduskoosluseid“. Liikide ja nende elupaikade kaitse on riiklike kaitsealade ülesanne – kuigi seda teemat on mõlemas eeskirjas välja toodud läbi bioloogilise mitmekesisuse kaitse, ei ole ka see looduskaitseaduse (LKS) järgi päris korrektne. LKS järgi võib „kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal“ (LKS § 4 lg 7) – selles loetelus ei ole välja toodud bioloogilist mitmekesisust. LKS § 43 tuuakse eesmärgina välja, et „kohaliku omavalitsuse tasandil on piirkonna looduse eripära, kultuuri, asustust ja maakasutust esindavate väärtuslike maastike või nende üksikelementide kaitse ja kasutamise tingimuste määramine kohaliku omavalitsuse poolt.“, ka siin loetelus otseselt bioloogilist mitmekesisust ega liike ei ole.	Arvesse võtmata. Vastab tõele, et eeskirjas § 1 lg 2 p 2 on kasutatud sõnastust, mis ei ole üks ühele LKS § 43 või LKS § 4 lg 7 sõnastus ja tõsi on ka see, et liigikaitse eest vastutab Keskkonnaamet. Kelvingi MKA luuakse väärtuslike maastike kaitseks (LKS § 43 ja LKS § 4 lg 7 sõnaselgelt välja toodud) ja menetleja tõi § 1 lg 2 p-s 2 eraldi välja ühe aspekti, mida ta maastiku väärtuse all eriti silmas peab. Läbi maastike kaitse panustatakse ka koosluste ja liikide kaitseks. Seega ei ole tegemist ka sobimatu lahendusega. Menetleja jääb esialgse versiooni juurde.
	3. Mõlema kaitseala määruse eelnõus on kirjas, et kaitsealal on keelatud mootorsõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine.	Eeskirja on täiendatud selliselt, et mootorsõidukitega liiklemine on lubatud kaitseala valitseja poolt avalikuks kasutamiseks määratud sõiduteedel.

	<p>Ortofotode järgi on mõlemal kaitsealal selliseid teid, mis paistavad mootorsõidukiga sõidetavad. Eriti Kelvingi MKA põhjaosas asuv Lännemäe tee ning Viimsi keskosa MKA lääneservas Reinu teelt alguse saav ja mööda kaitseala piiri lõunasse suunduv metsatee. Kui tegemist on teedega, mida mööda kohalikud inimesed on harjunud mootorsõidukitega sõitma, võiks kaaluda mootorsõidukitega teedel sõitmise lubamist.</p>	
	<p>4. Soovitame määruste seletuskirjades tuua välja rohkem looduse hüvede/ökosüsteemiteenuste olulisust. KOV kaitsealad on väga olulised just sotsiaalsest aspektist ning võimaldavad tagada inimestele ligipääsu kvaliteetsetele looduse hüvedele. Mõlemas seletuskirjas on räägitud seente/marjade korjamisest, esteetilisest väärtustest, virgestusvõimalustest, looduse mõjust tervisele. Ülejäänud hüvedel on peatunud väga põgusalt, kuid võibolla väärksid ka need suuremat tähelepanu.</p>	<p>Arvesse võtmata.</p> <p>Menetleja tänab tähelepanu juhtimise eest, aga jätab seletuskirja selles osas muutmata, sest lisatavad põhjendused oleksid olemasolevatele üksnes lisandväärtus ja menetleja hinnangul on käesoleval juhul kirjeldused piisavad.</p>
<p>Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK)</p>	<p>1. Keelatud tegevustena (kaitse-eeskirjade § 6), on kirjas puhtpuistute kujundamine ja uuendusraie ning puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kuna keelatud on puhtpuistute kujundamine, siis puhtpuistutest segapuistute kujundamiseks oleks vajalik teha suuremahulisi raietöid ning tegeleda alal ühe puuliigi puistutes teiste puuliikide istutamise ja kasvatamisega. Selle eesmärgi täitmiseks on uuendusraie eelduslikult vajalik.</p> <p>Lisaks annab hästi planeeritud uuendusraie võimaluse kujundada erivanuselisi ja mitmekesisid metsa ning vaheldusrikast</p>	<p>Menetleja toob välja, et kaitse-eeskiri ei anna segapuistute kujunemiseks ajalist raami vaid määrab üksnes suuna öeldes, et puhtpuistute kujundamine on keelatud. Seega võib puistute mitmekesisemaks kujunemine olla pikk protsess ja suurel määral ka looduslik ega vaja selleks uuendusraieid. On tõsi, et mõni liik kasvab paremini heades valgustingimustes, teine aga ka varjus. Valgust vajavad liigid leiavad oma koha näiteks häiludes, mida võib metsadesse tekitada looduslik protsess, aga see võib tekkida ka näiteks sanitaarraie tagajärjel.</p> <p>Kaitse-eeskirja selgituskirjas on põhjalikult selgitatud, kuidas uuendusraiega kaasnevad metsas olulised muutused nii valgus- kui niiskuse režiimis, mistõttu uuendusraie alale alles jääv elustik ei saa enam olla sama ja olemas olnud väärtused ei pruugigi alale enam tagasi tulla. Lisaks tähendab uuendusraie ka</p>

	<p>metsamaastikku, kus ühtlasi on tagatud loodulik mitmekesisus, elurikkus ja loodusväärtuste säilimine. Uuendusraiega ei kaasne kohustust raiealalt raiuda kõik puud. Iga raieala osas on võimalik kaitseala valitsejaga leppida kokku alale kasvama jäetavate puude arvus ja paigutuses tagades nii pideva kõrghaljastuse olemasolu. Taoline metsade majandamine tagab kindlasti kõigi kaitse-eeskirjade kaitse-eesmärkide täitmise ja seda RMK hinnangul parimal moel.</p> <p>Teeme ettepaneku lubada kaitse-eeskirjadega kaitseala valitseja nõusolekul metsakoosluste kujundamisel kasutada kõiki seadusest tulenevaid raieviise, kusjuures kaitseala valitseja jätab endale õiguse esitada nõudeid raieviisi, kasutatava tehnoloogia, raieaja, puidu kokku- ja väljaveo, raieala puhastamise viisi ning raiealal säilitatavate puude liigi ja arvu kohta.</p> <p>Sisuliselt tähendab selline lähenemine tegevuskava koostamist, milles lubatud raieviisid arutatakse kaitseala valitsejaga läbi ja seetõttu nõ igaks juhuks piiramine eeskirjaga - keelatud teha uuendusraiet - kaotab igasuguse tähtsuse. Mis on Viimsi metsa jaoks vaja mineva raie nimetus, on teisejärguline teema, peamine kriteerium on, et kogukond ei saaks häiritud, säiliks kõrgmetsa ilme ja samas uued puukesed oleks võimelised kaugemas tulevikus suureks kasvama.</p>	<p>ulatuslikku ja otsest elupaikade kadu, mh substraadi või pesapuu kadumise näol. Nendest ja muudest argumentidest saab täpsemalt lugeda seletuskirjast. Menetleja toob aga välja, et isegi kui möönda, et uuendusraiega on võimalik kujundada erivanuseline ja mitmekülgne mets, ei saa üle ega ümber intentsiivse raie endaga tekitatud kahjustest: väga suurtest elupaigatingimuste muutusest, mis on paljudele liikidele raskesti talutavad või lausa surmavad. Samuti kestab see mõju väga kaua. Seega ei saa uuendusraie olla kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamiseks parim raieviis.</p> <p>Menetleja jääb oma seisukoha juurde, et uuendusraie kaitsealal on keelatud.</p>
	<p>2. Puidu kokku- ja väljaveo lubamine üksnes külmunud pinnase korral on ebamõistlik seetõttu, et selliseid külmasid talvesid ei ole enam aastaid olnud, ja see tähendab, et metsamaterjali transportimine on täielikult</p>	<p>Ühtib Keskkonnaameti tagasiside punktiga nr 2. Eeskirja on täiendatud.</p>

	<p>väljastatud (seda isegi kohalikule elanikkonnale isiklikuks tarbeks küttepuude varumise võimaldamisel).</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada kaitse-eeskirjade § 6 lg 1 p 5 lisades lause „Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas ja ilmastik seda võimaldab“.</p>	
	<p>3. Kavandatavad MKA-d jäävad valdavas ulatuses maaparandussüsteemide maa-alale. Maaparandusseaduse kohasel lasub maaparandussüsteemi korrashoiu kohustus süsteemi omanikul, kelleks kavandatavatel kaitsealadel on RMK. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku muuta kaitse-eeskirjade § 6 lg 1 p 7 lõpp alljärgnevalt: „... ja maatulundusmaal metsamajandus- ja maaparandushoiu töödel;“</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Menetleja muutis sättes sõna „liinirajatised“ sõnaks „rajatised“. Kraavid on maaparandusseaduse § 4 lg 6 kohaselt rajatised ja sätte selline ümbersõnastamine võimaldab hooldada kaitsealal nii liinirajatisi kui ka muid rajatisi, näiteks teid või kraave.</p>
	<p>4. Kaitse-eeskirja seletuskirjas p 3.3 on kirjas, et jahilukeid on lubatud lisasöötä üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitse-eeskirjadest seda otseselt välja ei loe. Kaitse-eeskirjade § 5 lg 3 p 1 kohaselt on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ulukite arvu reguleerimine. Lisasöötmine võib toimuda ka muul eesmärgil kui ulukite arvu reguleerimine (n.t. loodusfotograafia). Seetõttu teeme ettepaneku tuua kaitse-eeskirjades ulukite lisasöötmine eraldi välja.</p>	<p>Arvestatud. LKS § 14 lg 1 p 10 on nüüd kaitse-eeskirjas selgelt eraldi välja toodud.</p>
	<p>5. Kelvingi MKA kaitse-eeskirja seletuskirja p 2.1.2 on kirjutatud, et peale 2006. aastat pole alal suuremat metsaraiet tehtud. Juhime tähelepanu, et viimased raietööd toimusid sellel alal aastal 2015, mil RMK korraldas harvendusraiate tegemise ligikaudu 22% ulatuses kavandatava kaitseala metsamaa pindalast.</p>	<p>Arvestatud. Menetleja toob välja, et seletuskirjas toodud lause oli ebatäpne ja sellega mõeldi ortofotodelt näha olevaid lagedaks raiutud alasid. Sõnastus muudetud: „<i>Peale 2006. aastat pole alal suuremat uuendusraiet tehtud.</i>“</p>
	<p>6. Kokkuvõtvalt, Viimsi väärtuslikes metsades lähtub RMK oma plaanides sellest,</p>	<p>Menetleja toob välja, et kaitseala ei moodustata raiete reguleerimiseks, vaid väärtuslike metsamaastike</p>

	<p>et neis metsades oleks nii noori, keskealisi kui ka vanemaid puid ja ka metsa, mis jääb raietest puutumata. Metsa eluringist tulenevalt tuleb selleks, et mets oleks kogu aeg olemas ja temast oleks tänasega samalaadset rõõmu ja kasu inimestele ka tulevikus, teha siiski mõistlikul määral noortele ja keskealistele puudele ruumi, kus neil oleks võimalus kasvada suurteks ja tugevateks.</p> <p>Millised on parimad metsamajanduslikud võtted selleks, on juba konkreetse tegevuskava koostamisega lahendatav. Sellise tegevuskava koostamiseks ei ole tingimata vajalik kohaliku kaitseala moodustamine, kuid kaitseala moodustamine ei takista ka sellise tegevuskava koostamist juhul, kui kaitse-eeskirjaga ei keelustata kehtiva seadusandlusega lubatavaid raieviise.</p> <p>Muuhulgas juhime tähelepanu, et Kliimaministeriumis on käimas arutelud püsimeetsa mõiste täpsemaks sisustamiseks ja selle majandamiseks kasutatavate raieliikide (sh lageraie) täpsustamiseks. Seega on kaitse-eeskirja sõnastusel oluline kaal, et säilitada võimalus Viimsi metsa-alade majandamiseks ka püsimeetsana.</p>	<p>kaitseks ja üks viis neid kaitsta on läbi raiete reguleerimise. Kaitse-eeskiri reguleerib ka muid tegevusi alal (näiteks maavara kaevandamise keeld), mis aitavad maastiku väärtustel säilida.</p> <p>Menetleja tänab Kliimaministeriumis toimuvatest aruteludest teavitamise eest, aga jääb siiski seisukohale, et uuendusraie kaitsealal ei ole lubatud, aga kõik muud raieliigid on.</p>
	<p>7. Juhime siinjuures tähelepanu, et kavandatav Kelvingi MKA jääb kogu ulatuses maaparandussüsteemi maa-alale. Uue maaparandussüsteemi rajamine kavandatavale kaitsealale ei ole seetõttu võimalik.</p>	<p>Menetleja tänab selle väljatoomise eest, kuid jätab Kelvingi MKA kaitse-eeskirja § lg 1 p 1 sätte siiski alles, sest see tuleneb otse looduskaitseadusest ja selle olemasolu eeskirjas ei oma kaitse-eesmärgile negatiivseid tagajärgi.</p>

Kelvingi MKA moodustamise ja kaitse-eeskirja kinnitamise eelnõu avalikul väljapanek toimus 6.10.2023 kuni 30.10.2023. Selles ajavahemikus toimus avalik väljapanek Viimsi Vallavalitsuse keskkonnaosakonnas, Viimsi Raamatukogus ning Viimsi valla veebilehel aadressil www.viimsivald.ee.

Tabel 2. Kelvingi MKA moodustamise ja kaitse-eeskirja kinnitamise eelnõu avaliku väljapaneku käigus kirjalikult laekunud seisukohad ning nendega arvestamine.

Arvamuse esitaja	Arvamus	Menetleja otsus ja selgitus
<p>R. Pavlov (Kelvingi Tehnovõrgud MTÜ)</p>	<p>1. § 5 lg 2 p 2: Minu teada ühtegi sellist kohta ette valmistatud ei ole ja tegelikult ei sooviks selliseid ettevõtmisi tulevikus ka siin metsades näha. Selliste kohtadega kaasneks linnalähedases metsas rohkesti probleeme - lärmavad seltskonnad (mis ilmselt mingi hetk valguvad ka küla peale), praht ja tuleoht. Ettepanek on § 5 lg 2 p 2 välja jätta.</p>	<p>Vastab tõele, et alal hetkel telkimiseks või lõkke tegemiseks ette valmistatud ja tähistatud kohad puuduvad. Seni, kuni kaitseala valdaja ei ole selliseid kohti loonud, on need tegevused kaitsealal keelatud. Kuna kaitse-eeskiri on õigusakt, mida kergekäeliselt hiljem muutma ei hakata, siis soov on jätta tulevikuks siiski selline võimalus alles, et alale spetsiaalsed tingimused telkimiseks ja turvaliseks lõkketegemiseks saaks luua. Seega jätab menetleja selle ettepaneku arvesse võtmata.</p>
	<p>2. Lisada § 5 lg 2 alla võimalus sanitaarraiate (küttepuude varumiseks) tegemiseks. Hetkel ei näe see eeskiri seda ette. Seega ilmselt keelatud tegevus? Lisaks on jäänud silma teiste Kelvingi ümbruse kaitsealade puhul kaitse-eeskirjades, et sanitaarraieks on lubatud ainult maaslamav puit, aga mitte surnud või murdunud või muul viisil kahjustunud puit. Päeva lõpuks kukub see ikka ümber ja siis sellele järele tulemine kahjustab teist kordselt pinnast, selle asemel, et sanitaarraie käigus kõike korruga ette võtta. Mõistlik oleks piirduda heas metsandustavas ha kohta jäetava surnud puidu normiga ja mitte seda rohkem piirata.</p>	<p>LKS lubab piiranguvõõndis reguleerida vaid uuendusraiet, kõik muud raietüübid on alal lubatud. Lubatud on ka sanitaarraie.</p> <p>Sanitaarraiet puudutavad reeglid on toodud metsaseaduses § 28 lg 7 p 3 ja § 31 lg 3 ning neid täpsustab keskkonnaministri 27.12.2006 määrus nr 88 „Metsa majandamise eeskiri“ § 6 lg 3, § 7, § 10 lg 2. Kelvingi MKA kaitse-eeskiri ega LKS sanitaarraie spetsiifikaat ei reguleeri.</p>
	<p>3. § 6 lg 1 p 5: See sellise kõikehõlmava punktina ei toimi. Viimastel aastakümnetel on vaid üksikuid talvesid, kus pinnas siin selliselt läbi külmuks, et mingeid kahjustusi ei jääks. Ilmselt on eesmärk raskete pinnasekahjustuste vältimine puidu väljaveol. See on kohane kui seda tehakse rasketehnikaga. Kui seda väljavedu teha omale küttepuude varumiseks sanitaarraiena, siis oleks selle punkti kohaselt väljavedu praktiliselt võimatu. Kergtehnikaga on siinsel</p>	<p>Menetleja muutis § 6 lg 1 p 5 sõnastust looduskaitse seadusest tulenevas ulatuses. Seega on kommentaariga osaliselt arvestatud.</p>

	turbasel pinnasel väljavedu teostada siis kui pinnas ei ole läbivettinud. Ettepanek sõnastuseks: Kaitsealal on keelatud puidu kokku- ja väljaveol oluliselt kahjustada pinnast.	
A.-H. Lindemann, J. Martin, T. Tammvee, I. Meltsa, S. Põlluste, H. Lugu, V. Lessel, R. Sannik	1. § 5 lg 2 p 2 muuta sõnastust nii, et: „ <i>telkimine ja lõkke tegemine ei ole lubatud</i> “	Arvesse võtmata. Vt R. Pavlovi tagasiside p-le 1 kirjutatud kommentaari.
	2. § 5 lg 3 p 2 muuta sõnastust nii, et: „ <i>lubatud on kuni 15 osalejaga loodusteaduslikud üritused</i> “	Osaliselt arvesse võetud. Menetleja ei pea õigeks piirata üritusi vaid loodusteadustega. Menetleja on nõus, et selles punktis tuleb ala väikesest pindalast tulenevalt langetada osalejate arvu piir 15-le.
	3. § 5 lg 2 p 4 muuta sõnastust nii, et: „ <i>jalgrattaga sõitmine on lubatud ainult vastavalt märgistatud loodusliku kattega teedel ja radadel</i> “	Arvesse võtmata. Menetleja hinnangul on olemasolev sõnastus piisav. Jalgrattaradasid ei ole plaanis hakata eraldi märgistama. Rattaga lisaradade tegemine ei ole lubatud – väljaspool radu sõitmine keelatud.
	4. § 5 lg 3 p 1 muuta sõnastust nii, et: „ <i>kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud ulukite arvu reguleerimine kui olemas on sellekohane eksperthinnang</i> “	Arvesse võtmata. Jahipidamine lähtub õigusaktidest tulenevast korrast.
	5. § 5 lg 3 p 2 muuta sõnastust nii, et: „ <i>kaitseala valitsejal ei ole õigust lubada korraldada üle 50 osalejaga rahvaüritusi</i> “	Arvesse võtmata. Küll aga muutis menetleja sätet tulenevalt 2. kommentaarist ja vähendas piirarvu 15-le.
	6. § 6 lg 1 alla lisada säte: „ <i>keelatud on telkimine ja lõkke tegemine</i> “	Arvesse võtmata. Vt R. Pavlovi tagasiside p-le 1 kirjutatud kommentaari.
	7. § 6 lg 1 alla lisada säte: „ <i>ilma fütopatoloogi otsuseta ei ole lubatud langetada kuivanud ja haigeid puid</i> “	Arvesse võtmata. LKS ei võimalda seada selliseid piiranguid. Ainus, mida saab reguleerida on uuendusriiete lubatavus.
A. Jaanus	Minu arvates pole uute MKA-de moodustamine hädavajalik ega anna erilist lisaväärtust Viimsi elukeskkonnale. Argumendid väite juurde:	Menetleja tänab seisukohtade esitamise eest, kuid jääb kaitseala loomise vajalikkuse seisukoha juurde.
	1. Uute MKAde ala on valdavalt riigimets. Ligikaudu 77% Viimsi poolsaare riigimetsast on juba range kaitse all, majanduspiirangutega või RMK enda poolt majandamisest välja arvatud.	Arvesse võtmata. Menetleja leiab, et arvestades Viimsi poolsaare ülikõrget asustustihedust ja väikest pindala ei ole piirangud raietele ebamõistlikud. Menetleja toob välja, et Viimsi keskosa MKA jääb vaid riigimetsa alale.
	2. Maakasutuse muutust, mis avaldaks looduskeskkonnale negatiivset mõju, pole ette	Arvesse võtmata. Ala väärtusi on võimalik paremini hoida ja kaitsta, kui

	<p>näha ka siis, kaitsealad jäävad moodustamata (ka potentsiaalne liivamaardla pole registreeritud riiklikult tähtsa varuna ja isegi kaitseeriim ei tagaks selle kasutusele võttu, kui peaks tekkima kriitiline vajadus).</p>	<p>see on kaitse all. Vallavalitsuse poole on varem pöördutud taotlustega ala geoloogilisteks uuringuteks. Hetkel on ala kaevandamistest puutumata ja sellisena soovitakse seda ka hoida, sest sellel tegevusel on väga olulised keskkonnamõjud. See, et maakasutuse muutust hetkel näha ei ole, ei tähenda et see nii ka jääb. Tegemist on Tallinna lähiümbrusega ja vajadused võivad muutuda kiiresti. Kaitse-eeskiri vaatab tulevikku ja soovib säilitada metsamaastikku.</p>
	<p>3. Viimsi riigimetsas on Eesti keskmisest oluliselt suurem vanade metsade osakaal, tingituna raiepiirangutest juba enne Eesti taasiseseisvumist (Tallinna roheline vööndi metsamajand). Seega ei ole vanade loodusmetsade laiendatud kaitse alla võtmine põhjendatud. Ka Keskkonnaamet on juhtinud tähelepanu, et kaitse-eeskirjaga ei saa seada rangemaid piiranguid, kui seadus piiranguvööndis ette näeb.</p>	<p>Arvesse võtmata. Vanad metsad on looduskaitse eeskirjast eriti väärtuslikud. Käesolevas kaitse-eeskirjas ei ole seatud rangemaid piiranguid kui seadus piiranguvööndis ette näeb. LKS § 31 lg 2 p 5 järgi on uuendusraie piiranguvööndis keelatud, kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti. Käesolev kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti ehk järgitakse seaduses toodud rangust.</p>
	<p>4. Kaitse-eeskiri seab ebamõistlikke piiranguid, mis ei võimalda just viljakamatel muldadel paiknevate metsaosade asendumist samaväärsetega, kui kasutada vaid valikraieid. Lageraie keeldu pole varem moodustatud MKA-del, puudub põhjendus, miks peab seda rakendama just Kelvingi MKA-I. Kuusikutes, mis Viimsi poolsaarel on suurima pindalaga, on uuendusraie kõige mõistlikum majandamisviis.</p>	<p>Arvesse võtmata. Menetleja toob välja, et selle kohta on esitatud põhjendused seletuskirja punktis 3.2. Lisaks soovib menetleja rõhutada, et metsal on ka muid väärtusi peale majandusliku väärtuse, olgu selleks siis keskkonnakaitse, rekreatsioon, veerežiimi puhverdamine vmt. Intensiivsed raied panustavad majanduslikku väärtusesse, aga see on kaitsealal pigem ebaoluline. Kogukonna seisukohalt on muud väärtused kõrgemad.</p>
	<p>5. Inimõjule ja muutuvatele keskkonnatingimustele vastupidavamad on erinevas vanuses ja erinevate liikidega metsad (vt. ka seletuskirja ptk. 2.1.2). Seda saab tagada vaid metsi parimate teadaolevate võtetega majandades.</p>	<p>Menetleja ei saa argumenti osas seisukohta võtta, sest jääb arusaamatuks, mida peetakse silmas „parimate teadaolevate võtete“ all. Kui selleks peetakse lageraie, siis seda ei pea menetleja keskkonnakaitse eeskirjast parimaks võtteks.</p>
	<p>6. Virgestusvõimaluste laiendamine ei saa olla kaitse-eesmärgiks, sest võib põhjustada hoopis suuremaid häiringuid ja ebasoovitavaid</p>	<p>Arvesse võtmata. Linnakumetsa discgolfi park on näide alast, kus palju inimesi kasutab ühte väikest ala intensiivselt, sest neil ei ole</p>

	tagajärgi (negatiivse näitena saab tuua Linnakumetsa discgolfi pargi Mäealuse MKA-I).	mujale minna. Nagu ka seletuskirjas on välja toodud, siis rohealade suurem pindala võimaldab inimeste suuremat hajumist ja nii jääb kõigile rohkem ruumi ning mõju keskkonnale on madalam. Andes inimestele rohkem võimalusi looduses viibida, panustame mh inimeste tervisesse. Menetleja on nõus, et virgestusvõimaluste loomine ei saa olla ulatuses, kus muule elusloodusele peale inimese ruumi ei jää.
	7. Seletuskirjas on küll toodud mõned näited, kuid üldiselt puudub selge analüüs alternatiivi jaoks, kui kaitseala ei laiendata. Soovitatav oleks see esitada punktide kaupa tabeli kujul. Väited, et kaitse alla mitte võtmine võib midagi halvemaks muuta või takistada kaitse-eeskirjaga seatud eesmärkide täitmist, ei ole piisavad ja jäävad tihti vaid spekulatsiooni tasemele. Näide seletuskirjast: " <i>Ilma kaitseta jääb maastik koos kõigi oma väärtuslike elementidega (mh liikide ja kogu bioloogilise mitmekesisusega) ohustatuks ja ohtu satuvad ka kõik ümbruskonna maastikukaitsealad, sest teisi alasid ühendav roheala võib sattuda liigse majandamise või elamuheituse alla.</i> "	Arvesse võtmata. Menetleja hinnangul ei ole tabeli koostamine vajalik ja seda ei nõua ka õigusaktid. Menetleja hinnangul on seletuskiri piisavalt põhjalik ja kaalutletud.
	8. Viimsi poolsaare riigimetsaalad moodustavad terviku ja kaitseala loomine ei paranda nende vahelist sidusust. Ühtse metsamassiivi piires pole loomade liikumine ja liikide levik takistatud ka praegu. Kriitiliselt kitsad või juba sulgunud on ühenduskoridorid hoopis poolsaare lõunaosas, mis piirnevad teiste omavalitsustega ja teisalt ranna-aladel (eriti poolsaare lääneosas). Kaitseala moodustamine ei suurenda loodusala	Arvesse võtmata. Vastab tõele, et hetkel saavad loomad liikuda kaitsealade vahel, aga see ei pruugi tulevikus nii jääda: maad vahetavad omanikke, surve vanade metsade raiumiseks eriti lageraie meetodil on suur, elamuarenduse surve püsib, otsitakse uusi võimalusi maavarasid kaevandada jm. Elupaiku killustada on väga lihtne, ühendada aga keeruline ning aeganõudev, sageli ka võimatu. Kaitseala eesmärk on hoida olemasolevaid ühendusi ja takistada killustumist. Poolsaare lõunaosa rohevõrgustik ei ole hetkel käesoleva menetluse osa. Kaitseala eesmärk ei ole loodusala suurendada vaid

		hoida ja kaitsta väärtuslikke metsamaastikke.
--	--	---

Avalik arutelu toimus 13.11.2023 algusega kell 16.00 Viimsi Raamatukogus Randvere tee 9. Arutelust võttis lisaks Viimsi Vallavalitsuse keskkonnaosakonna 3 ametnikule osa 4 inimest. Riigiasutuste esindajaid arutelul ei viibinud.

Tabel 3. Viimsi keskosa MKA moodustamise ja kaitse-eeskirja kinnitamise eelnõu avaliku arutelu käigus esitatud seisukohad ning nendega arvestamine.

Arvamuse esitaja	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus ja selgitus
H. Lugu	Kaitse-eeskirjas peaks olema piirang tehnika kohta, mida võib kasutada metsa kokku- ja väljaveo osas, sest sopase pinnase puhul jätavad rasked harvesterid metsa sügavad rööpad ja selliselt lõhume metsaaluse taimestiku ära. Argument, et rikutud metsaalune tuleb taastada, ei päde, sest seal kasvanud taimed ja samblikud on sellel ala hävitatud. Metsa tuleb majandada säästlikult.	Kaitse-eeskirja ei täiendata. Selgitatud, et seadus annab ette reeglid, mida saab kaitse-eeskirja lisada. Hetkel on eeskirjas sees tekst, et puidu kokku- ja väljavedu on külmumata pinnase puhul keelatud, kuid kaitseala valitseja võib seda lubada juhul, kui pinnas võimaldab. See tähendab, et kaitseala valitseja saab langetada kaalutusotsuse, millisel juhul võib metsa välja vedada. Märja ja pehme pinnasega seda kindlasti ei lubata. Kaalutusotsuses saab anda ka soovitusi meetodikale lähtuvalt ala spetsiifikast.
R. Kaare	Metsade majandamisel saab kasutada säästvat, väiksemat ja kergemat tehnikat. Tuleb lähtuda iga metsa erisustest ja lähtuda sellest.	
A.-H. Lindemann	RMK tegi Kelvingi MKA vastas MKA-I metsatöösid, mis jätsid endast maha sügavad rööpad ja abi ei saanud ka Keskkonnaametisse helistades. Reinu tee äärsel lageraie puhul ütles RMK, et seal rikuti eeskirju ja metsa võeti rohkem kui planeeritud. Nüüd on lageraie tõttu kõrvaleraldistel tuultele avatud need puud, mis varem olid metsa varjus ja tormid on meid juba paju murdnud ning ümber lükanud. RMK-ga on veel tulnud raiete tegemisel suhelda ja nüüd oleme kokkulepped ikkagi saavutanud. Näiteks Kelvingi mere ääres sooviti kaski maha võtta.	
A.-H. Lindemann	Minu jaoks on siiani arusaamatu, miks siis, kui Leppneeme-Tammneeme ja Krillimäe kaitsealad loodi, jäi nende vahel olev tuumala (planeeritav Viimsi keskosa MKA) kaitse alt välja. Välja jäi ka Kelvingi astmelaud (planeeritav Kelvingi MKA). See kõik toimus ca 10 aastat tagasi. J. Martin uuris neid alasid ning jõudis järeldusele, et tegemist on väärtuslike aladega ja tuleks kaitse alla võtta. Need kaitsealad tuleks kindlasti luua.	Teadmiseks võetud.
A. Jaanus	Miks kasutatakse eeskirjas sõna „jahiulukid“, kui Viimsis jahti pidada ei tohi? 2010 ja 2011 olid hästi karmid talved. Siis oli mõistlik loomadele metsa süüa jätta. Soodustada populatsioonide suurendamist ei tohiks.	See sõna tuleneb LKS-i sõnastusest. Kuna suurulukite arvukus on uuringute kohaselt Viimsis kõrge, siis üldine loomade lisasöötmine ei ole mõistlik, sest eesmärk ei ole populatsioone inimese abil veelgi suurendada. Üksikute söögikohtade loomine on iga kord kaalutusotsus ja võib olla asjakohane.
R. Kaare	Nõukogude ajal olid kindlad kohad, kuhu pandi loomadele heina. See on lihtne ja ei riku nende söödaratsiooni.	

A.-H. Lindemann	Loomade välja kujunenud liikumisteid ei tohi sulgeda, vastasel korral satuvad loomad teedele ja inimeste aedadesse.	Teadmiseks võetud.
A.-H. Lindemann	Kooskõlastamata rahvakogunemised teevad ettevaatlikuks, sest seal võidakse tarbida alkoholi, teha tuld, lõhkuda ja lärmata. Rohuneeme MKA-l oli üks juhtum, kus keegi ehitas metsa katusealuse, mis läks põlema ja tuletõrjel oli väga raske seda kustutada, sest metsaalune on turbane. Kes hakkab tuletõrjemist kontrollima? Tule tegemine peab olema fikseeritud, mitte lihtsalt, et lähen metsa ja teen tule.	Selgitatud, et lõkkekoha loomise võimalusest kaitseeeskirjaga täiesti loobuda ei ole mõistlik, sest tule tegemine on kõige turvalisem selleks spetsiaalselt ette valmistatud kohas. Lisaks selgitatud, et selliste alade loomine räägitakse küladega läbi ja eelistatud on variant, mis ei ole nii kergesti ligipääsetav kui seda oleks lihtsalt Reinu teeäärne. Kindlasti kaalutakse selle koha loomist põhjalikult ja sellesse kaasatakse ka RMK.
R. Kaare	Ei näe praegu vajadust selliseid lõkkekohti nagu Tädul juurde luua, kui aga luua, siis peab see olema kaalutletud otsus.	
A. Jaanus	Kelvingi ja Rohuneeme MKA poole võiks mingi lõkke- ja telkimiskoha tekitada.	
H. Lugu	RMK-l on kogemusi selliste spetsiaalsete lõkkekohtade loomisega. Reinu tee ääres sellist ala näha ei soovi.	
A.-H. Lindemann	Suur mure on kaevandustega. Vahepeal korra oli olukord, kus sooviti teha geoloogilisi uuringuid ja kohalikud kogusid selle vastu aktiivselt allkirju. Kaevandamine võtab enda alla suured maa-alad ja hävitab sellel alal metsa koos sealse elustikuga. Loomed need kaitsealad, et ei saaks ka kaevandamisele käe ette panna.	Kaitse-eeskirjas on välja toodud, et maavarade kaevandamine on keelatud ja sellega kaitsemegi kohalikke loodusväärtusi. Seda, mis on tulevikus täpsemalt maavarade vajadused ja kui lähedalt või kaugelt neid hankima hakatakse on raskesti ennustatav, küll aga tuleb meeles pidada Viimsi lähedust pealinnale ja Harjumaa erinevate arenduste mastaapsust.
A. Jaanus	Ma ei pea maavarade kaevandamist Viimsis väga tõenäoliseks, sest see oleks vaja kõik läbi tiheasustusala välja vedada. Potentsiaalselt võiks see tulla ainult kohalikuks tarbeks.	
A. Jaanus	Viimsi keskosa ja Kelvingi MKA loomine ei ole vajalik. RMK-le pole lisapiiranguid vaja. Praegu on meil alles umbes 1/3 erametsi, mis on mõnes kohas kaitsealast lausa välja lõigatud. Näiteks Mäealuse MKA puhul on selgesti näha kuidas Lubja pool küljes on mitu erametsakinnistust kaitsealast välja arvatud. Praeguseks on nad enamasti ka läbi raiutud.	Menetleja leiab, et kaitsealade loomine on vajalik. See võimaldab kohalikke väärtuslikke maastikke paremini kaitsta. Tulevikus on plaanis kaitstava ala pindala suurendada rohkem ka eramaade osas, aga alade valikul lähtutakse nende loodusväärtusest. Seda vaadatakse mh üldplaneeringu raames. Menetleja ei leia, et RMK-l oleks Viimsi poolsaarel ebaproportsionaalselt kõrged piirangud. Ala rahvastikutihedus on väga kõrge ja sellest tulenevalt ka surve loodusele.
H. Lugu	Selle tagasiside osas, mis räägib, et RMK-l on Viimsi poolsaarel juba niigi palju piiranguid ja nüüd kahe kaitsealaga tuleks neid veel juurde, soovin öelda, et see on õige, et RMK tegevust siin piiratakse. Viimsi on kolmest küljest piiratud merega ja metsa on siin poolsaarel liiga vähe. Kui võtame seda metsa veel vähemaks, siis oleme veelgi rohkem avatud ka tuultele. Oht on ka kaldaalale, mida puud kinni hoiavad. Need metsad siin ja see puit siin, see ei ole tööstuslik mets. See mets läheb ainult hakkesse ja metsa lihtsalt põletada ei ole mõtet. Jätame selle alles, mis veel olemas on.	
R. Kaare	RMK on juba aastaid rääkinud, et Viimsi mets ei ole neile majandusmets. Mina eeldan ikkagi selle kaitse alla võtmist. See on niivõrd väike metsakooslus, mis siia alles on jäänud kogu	

	<p>selle rahvamassi jaoks. Valla poolt on seda detailplaneeringutega soovitatud ja kõik on täis ehitatud. Erametsad ongi sellepärast Lubja pool külas maha raiutud, et on kaitsealast väljas.</p>	
A. Jaanus	<p>Varem loodud kaitsealadel sellist lausalist lageraie keeldu ei ole. Tuleb vaadata mastaape. 5 või 7 ha suurune raielank Viimsisse ei sobi. Näiteks võib langi maastikku paremini sobitada, et ei tekiks suuri tuulekoridore, näiteks ussikujuuline raielank. Reinu tee ääres asuv 5 ha suurune lageraielank võis siis, kui see maha võeti, tõesti olla kole pilt, kuid kui ma paar nädalat tagasi sealt mööda sõitsin, siis vaatasin, et täitsa viisakas mets juba ja varjab isegi looma juba ära ja oli ka mitmekesisust – oli kaske ja kuuske, osa looduslikult tekkinud, osa istutatud.</p> <p>Vanad metsad jäävad pöduraks. Viimsi poolsaarel on tee ääres kohti kus varsti on terve kvartal ainult ürasekikahjustusega kuuskedega. Mets on liiga hooletusse jäetud. Kuidas me saame mitmekesisest metsa kui lageraie on keelatud? Valikraietega metsa uuendada on keeruline ja võtab väga pika aja. Räägin omadest kogemustest. Suured kuused varjutavad noori ja võtavad ka toitained. Valikraietega ka see mure, et kui neid iga natukese aja tagant metsatöösid tegemas käia, siis on häiring veelgi suurem kui ühe korra lageraiega. Puudel saavad juured kahjustada ja nad mingi aja pärast surevad.</p>	<p>Lageraie keeld jääb kaitse-eeskirja ja põhjuseid on seletuskirjas pikalt analüüsitud. Selgitame, et ükski raieviis ei ole vaid halbade või heade mõjudega ning otsuse langetamine sõltub kaalumistest ja kaalutavatest väärtustest. RMK saab rakendada kõiki teisi raiemeetodeid ja suurte ürasekikahjustustega aladel saab rakendada ka sanitaarraiet, mille tulemus võib jätta lageraie mulje. Ürasekikahjustused võivad ühevanuselises ja ühelligilises metsas olla eriti mastaapsed. Mitmekesised metsad on tugevamad ja vastupidavamad ja sinna suunda peaks ka kaitsealune metsamaastik liikuma. Raietel saab rakendada loodust vähem kahjustavaid vahendeid.</p>
A.-H. Lindemann	<p>Peale seda suurt Reinu teeäärset raiet oleme saanud RMK-ga kokkuleppele ja rohkem pole selliseid raieid Viimsis tehtud.</p>	
R. Kaare	<p>Ussikujuulises lageraielangis võivad tekkida erilised tuulekoridoriid, näiteks pöörised ja seda rohkem hakkab tuul metsa lõhkuma. Ürasekikahjustuste osas toon välja, et see probleem on seotud juba aastakümnete taguste vigadega metsade majandamisel.</p>	
A. Jaanus	<p>Parimad marja ja seenekohad on raiesmikel ja noorendikes.</p>	<p>Seletuskirjas on välja toodud Eesti teadlaste uuring lageraie mõjust mustikale. Väga pikalt mustikaid enam korjata ei saa. Teine uuring oli söögiseente kohta. Vaarikas kasvab nii kaua, kuni võsa selle oma alla võtab.</p>
A. Jaanus	<p>Me ei loo nende kaitsealadega loodusmaastikku juurde. Me ei hajuta rohkem inimesi, kui see hetkel võimalik on. Poolsaar ei muutu sellest suuremaks.</p>	<p>Eesmärk ei ole loodusala juurde luua vaid säilitada olemasolevat ja luua reeglid selle kasutamise jaoks.</p>
A. Jaanus	<p>Viimsi keskosa ja Kelvingi MKA jäävad riigimaale, mida haldab RMK. Kuidas vald seda ala paremini korraldab kui RMK? Vaatame varem loodud kaitsealaid. Kuidas on vald seal paremini korraldanud võrreldes sellega, mis on praegu kaitsmata alad?</p>	<p>Kaitse-eeskiri on see, mis paneb aladel konkreetsemalt reeglid paika ja võimaldab vallal kohalike rohealade osas paremini kaasa rääkida.</p>

A. Jaanus	Ma ei usu, et RMK hakkab tulevikus maa sihtotstarvet muutma, et metsamaad millekski muuks tegema.	Me ei oska täna kõike ette näha, mida tulevikus plaanitakse või mitte. Kindel on aga see, et kui alad on kaitse all, siis on rohealad kindlalt alles ja hoitud ka tulevikuks ning vald saab neisse aladesse puutuvast rohkem kaasa rääkida ning hoida Viimsi poolsaarel rohelist koos selle mitmekesisusega.
R. Kaare	Vastus A. Jaanusele: Asi pole usus vaid tegudes, mida me oleme näinud.	
R. Kaare	Peame väga tõsiselt vaatama rohekoridoride säilimisse. Aastakümneid suhtuti kaitse-eeskirjadesse ja -kavadesse väga lõdvalt.	Teadmiseks võetud. Jah, rohevõrgustiku toimimine on oluline.
A. Jaanus	Mäealuse MKA rohumaad võeti kaitse alla, kuigi seal kaitsealuseid liike ei olnud, sest sooviti rohumaid säilitada. Muidu oleksid need alad juba kruntideks jagatud ja maha müüdud.	Teadmiseks võetud. Jah, Mäealuse MKA loomisega on säilinud ka väärtuslikud rohumaad.
H. Luga	Toetan Viimsi keskosa ja Kelvingi MKA loomist ja soovin, et see kiirelt vastu võetud saaks. Oleks seda juba varem tehtud, oleks rohkem metsa suutnud alles hoida.	Teadmiseks võetud.
A.-H. Lindemann	Mina ootan seda ajaloolist momenti, et need kaitsealad loodud saaks. Aitäh ning edu vallavalitsusele ja volikogule nende alade kaitse alla võtmiseks.	Teadmiseks võetud.